

Několik slov úvodem.

Knižte "Filosofické listy Ladislava Klímy", které jsme vydali posledně, přinesly především doplnění vnitřního portretu Klímy, známého dosud jen z jin ještě vydaných knih, přináší tato publikace kromě dalších světel z myšlenkového světa Klímy mnoho důležitého a nového k poznání myšlenkového vývoje Klímy a vnějších osudů jeho života i jeho díla, hlavně první knihy "Svět jako vědomí a nic". Klímův vlastní životopis z roku 1924 vydaný v roce 1937 i jeho "Filosofické konfese" ve "Věřině a Věčnosti" budou touto naší edicí v nejednom směru doplněny a vysvětleny. K historii Klímy přátelství s Chalupným jsou zde doklady zřetelné a autentické a úplné; protože se tu Klíma několikrát a obšírně vyslovuje o díle i bojích a myšlení Chalupného a vědy správně a přesně, máme v těchto listech před sebou i kus historie života a ocenění díla Chalupného. Osobnost Březinova vystupuje již v prvních slovech těchto dopisů, které jsou příspěvkem k poznání i tohoto velkého člověka, jehož tu potkáváme jako již hotového umělce, působícího jak vahou uzavřeného díla, tak mohutností zralého ducha. Ze životního běhu Klímy je jasné

osvětlen přelom od slušně založeného postavení soukromníka, majícího tolik, aby se mohl bez zvláštních starostí věnovat jen svému duchovnímu životu, do proletářské, nejisté existence bohéma, nadaného nejen opravdovými vnitřními odpory k "praktickým" starostem, nýbrž i opravdovou bezradností a bezmocností na této poli života. Až budou jednou vydány Klínovy deníky (Cognitive-Practice-Man, jak je zval a dělal), uvidíme, kolik úsilovného přemýšlení věnoval Klíma své existenční otázce, kterou jinak posuzoval s despektem a odporem. Jeho dopis Chalupnému z 5. července 1915, kde uvažuje i o "Odchodu" t.j. o sebevraždě a list Březinovi ze 14. téhož měsíce jsou projevy nejen Klínovy bídné situace hmotné, ale právě i úsilí bývalého "domácího pána, který se o své barůky naprosto nestaral" (VI. Kivotopis str. 21), zachytit se přece jen "občanský". Že se mu to přes pomoc přátel nedařilo a nepodařilo, bylo dílem nejen jeho "bohémství", nýbrž i jeho geniality, ne tak utvářené, aby mu dopřála prožít jeho čas "apořádání", přes to, že tu možnost, pokud by na vnější příležitosti záleželo, vlastně stále měl.

A tím přicházíme k další stránce listů, které tu otiskujeme: kromě nových blasků Klínova myšlení a

příspěvků k dějinám jeho života a díla vystupují tu do popředí Klínovy přátelské styky s dvěma z nejvýznačnějších představitelů duchovního života posledních desetiletí: Otokarem Březinou a Emanuellem Chalupným.

Klím - Chalupný - Březina, tři zjevy vyhraňené jasně, jasně odlišené. Každý z nich byl svým posláním veden jiným směrem, pohled každého z nich na svět je jiný, zaostává protichůdný druhým směrem.

Po svém rozvodu s Wagnerem napsal Nietzsche v lednu 1882 (Fröhliche Wissenschaft, odst. 279) "...věříme ve svoje přátelství hvězdné i když si na zemi musíme být nepřáteli." Mezi Klímem a Březinou i Chalupným, zvláště mezi prvním a druhým, nebude rozdíl v nazírání na svět co do stupně menší, než mezi Nietzschem a Wagnerem - a, kles, jaký nádherný lidský "pozemský" vztah trval mezi nimi po celá léta. Chalupného dílo ve vzpomínkách o Klímovi, jeho osobní starost a záliby o Klínovo živobytí i práce, svědčí o tom, že je možný vztah hlubokého respektu a úcty, hvězdného i pozemského přátelství současně i mezi ideovými protivníky, že je možno, aby i při různém cíli a dráze vyrostlo a trvalo přátelství jejich nestálá. Snad kromě duchovních blasků, jimiž bijí listy Klínovy, knižecí ušlechtilosti řádků Březinových, jasně a klidně vyváženosti a čistoty těch málo dopisů Chalupného, které tu můžeme otisknout,

protože se dochovaly, je právě přátelství opravdu duchovní, protože hýšdné i zemské, tím nejdůležitějším, co je na stránkách, jež tu vydáváme. V době, kdy i povrchní zaujetí pro politický směr, sportovní klub či osobnost politického demagoga je s to trhat i vztahy rodinné, šli tu lidé, vědci o různosti svého nazírání, ale zároveň povznesení k poznání významu právě této rozdílnosti a oddaní si v duchovním bratrství po desetiletí. Toto bratrství počalo 1905 a skončilo smrtí Klímou 1928.

Klíma, člověk i filosof ne z této doby, která není schopna dát dost existenčních možností člověku nemajícímu smyslu pro její řád a nutnost a nemajícímu v ní tedy ani hmotného místa, se jeví hned prvními listy této sbírky, jež jsou asi i doklady jeho prvních styků s "literárním světem" vůbec, nejen jako tvor neupřisobený "prakticky", ale právě jako příklad geniálního ne praktika. Březina i Chalupný již od počátku svých styků s Klímou naopak vystupují jako jeho praktické opory. Asi do roku 1912 se tato opora omezovala jen na posoc jeho dílu literárního (Klímova první knize "Svět jako vědomí a nic"); od roku 1912, kdy se Klímova hmotná situace radikálně změnila, protože mu docházelo ke konci dědictví po otci, a výdělků ani praktických vloh a školení k němu nebylo, pak přistupuje posoc hmotná.

Jako se nedá Chalupný odmyslet od ²vějších osudů Klí-
nova díla, je neodstřlitelný i od jeho boje existenčního.
S Březinou se Klíma osobně nestýkal - teprve 13. června
1926, tedy po 22 letech od "seznámení" literárního,
se oba viděli - prvně a naposled - v Jaraměřicích. K pí-
semnému styku mezi nimi došlo také pozdě: v roce 1915
a to paradoxně právě na poli Klínova zápasu o existenci
(viz o tom dopis 14.7.1915). Do té doby se Březinova
pomoc Klímovi projevovala jen nepřímou - především tím,
že na svých upozorněním na "Svět jako vědomí a nic",
který mu koncem 1904 Klíma anonymně poslal⁺, získal
takového přítele, jakým se později objevil Chalupný.
V létě 1915, kdy již definitivně vyschly všechny zdroje
Klímových příjmů, staví se Klíma na vlastní nohy a -
bez peněz a existence a praktické schopnosti k ní se
stěhuje do Prahy, kde dříve býval jako slušně zajištěný
soukromník (o tom viz dopis Chalupnému 5.7.1915). A tu
našel i Březina bezprostřední příležitost, aby dal své-
mu respektu ke Klímovu dílu "myšlenkovému" výraz
"senzský". Geniální filosof se v červenci 1915 "náram-
ně nerad a se studem" obrací na největšího šijícího

+ O tom viz Chalupného: Dopisy a výroky O. Březiny
(Borový 1991)

českého básníka, kterého jako takového uznává a miluje, na samotánsky a v ústraní a mimo životní "praxi" šijícího myslitele - s prosbou o praktickou pomoc. A ten básník a myslitel, který od společných přátel ví o vnější rozvrácenosti Klínovy existence, mu pomůže s gestem nenáhlé genialismu a velkým než jeho literární tvorba. -

Filosof sbožštění člověka, individualismu, absolutní moci ducha, titanismu a věčnosti, zmatující se ve tmě zemi, básník a prorok v lidského shmatání a nového člověka, který přes hranice zemi a boje národů má jednou podrobit zemi jedné společné bratrské vůli, sociolog, usilující, aby jeho abstrakta a ideje odpovídaly tvrdosti a realitě času a zároveň praktický právník se tu před námi spojují a v nezřetelném soulazu, mimo své psané díla píše svým životem a jeho skutky dílo, které právě zachycují listy, jež tito vydáváme. Na literatuře je hlavní to, co je za ní, totiž člověk. A právě toto "hlavní", tu jinak málo kdy a kde postižitelnou oscilaci lidského ducha, nalozeme v těchto ne pro literaturu tvořených, ale z lidského stylu vyrostlých projevech v mohutnosti až dramatické.

Hlavní osobou tohoto dramatu je ovšem Ladislav Klíma. Jednak proto, že jí skutečně celým svým postavením byl a pak snad i proto, že není protivný v korespondenci

Chalupného, jehož listů Klínovi je co do počtu málo, protože o nich t.č. nevíme. Leč i kdybychom mohli dopisy Chalupného otisknout, neznamenalo by se na dramatické konstataci nic podstatného - Chalupného postava, jasná a vyrovnaná, je tu stejně dokreslena a nemohla by dramatickým zájmem předstihnout postavu Klínovu, který již "kontradikčností" - to je Klínovo slovo - své bytosti na sebe strhává většinu pozornosti: ze všech tří "nejagresivnější", nejbojovnější, silu vůle a činy nejvášnivější a zdírazňující, je nejpasivnější, vlastně jediný pasivní, jediný, který je především počlivé vůle obou ostatních. Leč právě kontradikčnost hlavního hrdiny této trojky vede k závěru našeho vyrovnaného a neparadoxního: k uvědomění si a uvědomování si toho nejsublimnějšího, co je v hloubi tohoto souboje korespondence: duchovní pospolitosti jednak a duchovní síly za druhé. Té duchovní síly, která dává možnost, aby tři lidé, tři duchovní, ideové centra, každé jinak lodi paprsky denního světla, šli každý svým směrem a po svém, každý jinak, ale spolu a stejně bohatě. V životě lidském je ovšem boj a potýkání - ale růst je jen tam, kde bojující síly usilují jedním směrem nahoru. Pak se všechny stávají mocnými a přímými a přes rozdílnost - rovnoběžnými. A tak se nám i tři osobnosti, herci dramatu této knihy, jeví sice jako různoběžky,

ale s předsedkou v nakonec.

V Praze v dubnu 1940.

JAROSLAV KAREŠ

E. CHALUPNÝ L. KLÍMOVÍ

Vážený pane,

byv upozněn Otokarem Březinou na Váš vysoce zajímavý spis "Svět jako vědomí a nic" opatřil jsem si jej. V Tiskárně Stivínově bylo mi sděleno, že Vy jste autorem knihy té. Rád bych s Vámi diskutoval o některých názorech v spise tom projevených. Přejete-li si toho, račte mi sdělit svou adresu, a oznámiti, přejete-li, si, abych Vaši anonymity nadále šetřil vůči třetím osobám.

V úctě veškeré oddaný

Em. Chalupný,
v Ml. Boleslavi 20.5. 1905

L. KLÍMA E. CHALUPNÉMU

Vážený pane !

Zkomolil-li jsem na obálce Vaše jméno, odpusťte; jste-li spisovatelem, promiňte, že jsem neznámo: nečtu již řadu let ničeho z české litteratury. -

Jsem Vám k službám, - pokud otázky, které diskutovat hodláte, budou mně ještě přítomny. Přejete si diskussi písemnou či ústní?

Dopis svůj adresoval jste správně, - "Ladislav Klíma, soukromník v Záběhlicích, p. Zbraslav."

Anonymity mé šetřit Vám netřeba. -

- Dopis Váš je jediným, mne došlým ohlasem, který dílo mé dosud vzbudilo, - bude tomu již 7 měsíců, co je venku. - Není to zajímavější a charakterističtější? - Velice mi těší, že došlo povšimnutí Otakara Březiny, jež dle toho, co jsem od něho a o něm dosud četl, považuju za jediného velkého z českých, mně známých spisovatelů a za zcela neobyčejného, vskutka hlubokého ducha.

S veškerou úctou

Ladislav Klíma

Záběhlice 22/V 1905

E. CHALUPNÝ L. KLÍMOVY

Vážený pane,

současně s tímto dopisem zasílám Vám svůj "Úvod do sociologie". Jsou jisté otázky, o kterých jedná kniha Vaše i kniha má, stran těch tedy seznáte, v čem se liším od Vašeho nazírání. Rád bych však s Vámi diskutoval o otázkách jiných - těch, kterých se má práce přímo nedotýká.

Bude mi, jak doufám, asi za týden možno navštívit Vás osobně na nějakou hodinu a pohovořit si. Do písemné diskuse jsem se dosud nemohl dát pro nedostatek času. Doufám však, že na podzim budu moci napsat podrobný rozbor práce Vaší. Pro ten případ jistě nebude nemístno, abych se ujistil, zdali někde jsem snad Vaší knize plně neporozuměl. -

Dnes ještě jen několik slov o osudu, který stihl Vaši knihu. Pravda, že Vaše kniha takového zapadnutí nezasloužila, a že by mohla mít zejména v naší literatuře veliký význam, kdyby vešla v širší známost. Ale promiňte, řeknu-li přímo, že jste tuto situaci vlastně sám způsobil. I já jsem se dověděl o Vaší knize jenom náhodou, a vím, že moji známí, kterým jsem ji zapůjčil, podobně se o ní dověděli teprve ode mně a opatřili si ji. Nebyla patrně

rozeslána redakcím ani inserována. To byste mohl dodatečně ještě učinit! Také anonymita jí vadí. Vždy jest lépe, podepsat knihu, třeba pseudonymem.

Také pravíte, že již dlouho nečtete soustavně českou literaturu. To je škoda a také trochu riskantní. Předně: česká literatura dnes už stojí na značné úrovni, za druhé: byla-li Vaše práce nepovšimnuta, je to, jak patrně, bezděčná odplata. Doufám, že mi tyto poznámky nebudete mít za zlé. Jsem v úctě oddaný

E. Chalupný

Mladá Boleslav 14/7 1905.

L. KLÍMA E. CHALUPNÉMU

V Záběhlicích 16./VII 1905

Vážený pane !

Mé njsrdečnější díky za Vaše dílo! Podle předaluvy a jednotlivých úryvků, jež jsem dosud četl, soudím, že je velice pozoruhodným.

Nemenší díky za zájem, který jevíte k mému spisu!

Vaše návštěva a osobní poznání Vás bude mne velice těšit. Jsem ochoten podat Vám žádaná vysvětlení, pokud mně bude možno; přemýšlím teď o zcela jiných věcích a velice abstraktní věci zapomínají se snadno, nezabýváme-li se jimi ustavičně; jako při střelbě z revolveru, nesmí se i zde vyjít z cviku. Již dnes připadají mně leckteré věty mého spisu cizí a hádankovité...

Snad udělám si v brzkú výlet do Krkonoš a při té příležitosti bych Vás s Vaším dovolením navštívil.

Nemísím snad podotýkat, že Vám budu vděčností zavázán, promluvíte-li před veřejností o mém díle. ▸

- Pozornost, jakou k tomuto jevíte, opravňuje mne říci Vám, co upřímně soudím o osudu jeho: -

Nesmíte si myslet, že jsem nad nepovšimnutím roztrpčen, - ani dost málo. Nevydal jsem ho proto, abych

docílil okamžitého skutečného uznání, neočekával jsem úspěch nebo "slávu"....: nejsem illusionista, - rozumím dobře Goetheovu verši: "Der Stein im Sumpf macht keine Ringe." - Abych předešel možnému nedorozumění, podotýkám, že tímto bahnem nemíním pouze vysoce ctěné české publikum, nýbrž publikum vůbec: publikum je publikum, t.j. nestojí nikdy za nic, - ani staré Helleny nevyjímaje. - Ale jistou pozornost očekával jsem přec: - - Co sensací budí, je především frappantnost: cena díla působí jen na vidoucí a i pak pomalu, frappantní udeří i slepce a hned. Knižka má je ve vysokém stupni frappantní: frappantní jsou myšlenky, je celková kompozice, je styl a dokonce i interpunkce její. Frappantní je originalita, extravagance a excentričnost, paradoxnost, smělost, bezohlednost, brutálnost, cyničnost, agresivnost a invektivy její, frappantní je exotičnost, nečeskost její, - právě jako nápadný by byl Ornithorynthus paradoxus v našich lánech mezi křečky a zajíci.

- Víte, co jsem očekával?: Že vše toto vyvolá aspoň na několika místech projev nelibosti, odporu, dosuzování, tupení a hlavně posměchu; očekával jsem s jistotou, že objeví se někde zprávička s názvem asi: "Ukázky blá-zincové litteratury." Nic takového, pokud vím se nestalo. - Co následuje?: - Že pachydermatické publikum nemá

smyslu nejen pro cenu, nýbrž i pro křiklavost myšlenkového díla, neboli že mu vůbec hlava schází, že má jen hřbet a jen tam že je může frappantnost, t.j. klacek frapovat. Že homo⁺ communis náleží vlastně mezi akefala.

Vaše myšlenka teď zajisté jest: I k tomuto druhu pozornosti, - řekněme "pověstnosti", je třeba, aby vhodnými opatřeními vešla kniha ve známost... Zajisté, to je nepopíratelné. Ale Vaši výtce, že pouze já jsem vše zavinil, musím odporovat. Pravda, nedělal jsem mnoho pro reklamu a vůbec rozšíření; ale i to, co jsem dělal, bylo by postačilo k jakési pověstnosti, kdyby obecnost měla aspoň zárodeček hlavy. Moje jediná vina, mea maxima culpa, byla, že jsem se tenkrát domníval, že homo⁺⁺ communis má přec jen mozeček jako špendlíková hlavička, a že jsem nepochopil zoologickou pravdu, že náleží absolutně mezi akefala. - Uložil jsem p. Stívínovi, aby ca. 350 exemplářů rozeslal do všech jen poněkud větších měst Čech, Mor. a Sl. Nechal jsem si vytisknout příslušný počet dosti nápadných pásek do výkladních skříní;

⁺V rukopise napsáno původně hommo, pak opraveno na homo (Pozn. vydav.)

⁺⁺ Jak to k čertu možno, že dvakrát po sobě píšu homo s dvěma m?!

V rukopise zase psáno původně hommo a opraveno na homo (Pozn. vydav.)

obálka mé knihy je prázdnou svou rovněž nápadnou a titul: "Svět jako vědomí a nic" je non plus ultra kuriozity, - zvláště u nás; - ale teď mám dobrý nápad: místo toho názvu měl jsem si tam dát vymalovat nahou ženštinu, ležící a nohy roztahující..., - hej! to by byla reklama! to by byl asi vzdělaný i nevzdělaný ksindl knížku kupoval, těše se blahou nadějí, že najde podobných obrázků uvnitř více! -. Kniha byla - podle ujištění p.Stivína, - zaslána aspoň 30 redakcím, z nichž ne největší díl jsem sám určil, mimo to asi 8 proslulým a asi 8 neproslulým jednotlivcům. To je vše. Řeknete ovšem, že je to málo; ale při zmíněné frappantnosti mého spisu by i toto, podle mého názoru, postačilo: kdyby jen 100 lidí, každý aspoň 1/4 hodiny v něm listovalo, musilo by se nalézt dost věcí, které by morální útlocit pachydermat těch hluboce zranilo; a při žvástavosti generis humani musilo by dojít aspoň ke 2 tištěným projevům indignace, - ale pak by už fama cresceret eundo..., - to vše by se musilo stát, kdyby lidstvo netrpělo, akefalií... No, mea maxima culpa!...

Původně měl jsem v úmyslu též inserovat; ale na vydatné inserování neměl jsem zbytečných peně z, a 3,4 krát to dát do novin, bylo by málo prospěšné a špinavé zároveň. Jen velká reklama dá se omluvit, - jako velká loupež. P.Stivín mně inserování nedoporučoval, - "lit-

terátí et hoc genus omne prý to nečtou.." Hm! Hm!

Člověk by si mohl všelicos myslet..... - Že pseudonymita je výhodnější než anonymita, jest pravda. Ale to jest jen vedlejší příčina mlčení o mém díle. Hlavní, Vám ovšem neznámá, je nedostatek kameradství "Ke každému úspěchu ve světě je kameradství hlavním prostředkem": Schopnh. Já, který žiju eremitsky, neměl jsem ani chlup od kamerada....

K Vaší výtce, že nečtu systematicky české literatury, podotýkám, že neděje se tak z opovržení speciellně k české litteratuře, nýbrž proto, že 1.) nečtu skoro nic moderního, - mám dost a dost na velkých mužích minulosti..., a že 2.) čtu vůbec málo: nejsem učenec, jsem člověk, který dosud výhradně se zabýval poznáváním, formováním a zlepšováním sebe a četl jen, co tomuto napomáhalo, - při čemž o systematické lecture nemohlo ovšem být řeči. -

Trvám v plné účtě

L.Klíma

L. KLÍMA E. CHALUPNĚMU

Záběhlíce 21./IX. 1905.

Vážený pane!

Dovoľte, abych Vám sdělil svůj upřímný úsudek a několik poznámek o díle Vašem. -

Očekával jsem z počátku, - odpustíte, - neznal jsem Vás v žádném ohledu -, nějakou z obvyklých kopírací nebo řidkých odvarů moderních sociologických teorií; jak příjemně byl jsem překvapen, když jsem seznal, že máš před sebou knihu velice 1.) connou a 2.) významnou.

I.) Kdybych měl ji krátce charakterisovat, řekl bych, že vyznačuje ji: a.) oprávdivost vůle, b.) jasnost myšlenky, c.) obsáhlost myšlení. Ale právě v těchto a pouze v těchto třech vlastnostech spočívá skutečná cena každého myšlenkového díla.

Ad a): Kniha Vaše je velice seriosní, pečlivá, hlubokou a ušlechtilou snahou provanutá..., - opravdivá. Tím je řečeno, že kniha Vaše je originalní, - spisovatel opravdivý je vždy originalní; že je přirozená, životná, obsáhná, - opravdivé dílo je vždy kus přírody; že je neobyčejná, - 99 setin litterární produkce je prostě podvodem...; - tím je téměř řečeno.

Ad b): Že jasnost myšlenky je charakteristikou Vašeho díla, jste si vědom. - Stil Váš je světlý, příjemný, přitom energický; expresse ku podivu přiléhající: - zklamal jsem častěji, po zvyku svém, vyjádření Vaše myšlenky a skoro vždy byla expresse Vaše lepší. - mnohdy obdivoval jsem Vaši vědeckou přesnost a ostrost....

Ad c.) Obsáhlost myšlení Vašeho jeví se bohatostí vědomostí, - ostatně ved^ejší; bohatství myšlenek na každé stránce, - obsáhlost myšlenky ve spojení s jasností její zve se "Gedankenreichtum"; množství a rozmanitostí látky, kterou znamenitě ovládáte, - jest úžasno, jak, při své mladosti, mohl jste napnout dílo při vysokých aspiracích na tak širokých základech spočívající a tak důkladně stavěné; sílkou a pružností ducha Vašeho, v němž poji se harmonicky vědecká přesnost s filosofickou hloubkou a uměleckým vzletem..., - dílo Vaše jest na fond filosofické, třeba nedostí vyslovené. At. d.

2) Škoda, že nejsou mně lépe známy moderní sociální doktriny, abych mohl odhadnout, jak intenzivně bude kniha Vaše působit. Nepochybuju však, že bude mít značný vliv: system Váš je tak duchaplný a ostrovtipný, prospekty, které otvíráte, tak četné, theorie Vaše tak bohaté, - že, dříve nebo později, tak či onak, musí kniha Vaše silně zasáhnout do sociologických snažení. Litterárně

významna bude kniha Vaše jako každé hluboké dílo.
I pro český národ bude mít význam, ačkoli jste nám
praktické, nejzajímavější důsledky názorů svých o české
otázce nedost explikoval, - rovněž, jako jste filosofickou
myšlenku soucítění a souzvučnosti všeho vzhledem k budou-
cnosti Čechů docud pouze nadhodil a jen zvědavost vzbudil...

+

Stinné stránky jsou:

I.) Přehled učeneckého elementu. Jeví se na př. v systo-
matickosti, - jste systematicus skoro jako Kant; - systo-
matickost ve vědách neexaktních činí tyto ponajvíce ještě
neexaktnějšími a nevědeckějšími; ve velké pietě k logio-
kým metodám, - kde se jimi vědomě řídí, nedojde
nikdy "pravdy"; v příliš srovnávacím charakteru Vaší
knihy, - v brání zřetel k všemožným míněním; v nesa-
složeném obírání se občas věcmi pouze sekundárního
významu, - někdy i v "Hearspaltereien", - jako tam,
kde, skoro filologicky, rozebíráte první slova Zarathust-
rova. Co se týče zabývání se věcmi sekundárními, nemohu,
-ač-li jsem Vám dobře porozuměl-, sprostít této výtky
ani Vaší neobyčejně důmyslnou klassifikací společenských
složek. Souhlasím s Vámi, že správná, t. j. přirozená
klassifikace je velmi cenná, ježto učí poznávat vztahy
jevů a tím i jevy samy. Ale tvrdím: že mimo klassifikace

věd apriorních classificatio semper claudicat, - je jednostranná, - všechny stránky věci nemožno nám naprosto obhádnout, - klassifikace možno obracet jako punčochy; že tam, kde najeme si zcela vědomí částečné jen správnosti klassifikací svých, stáváme se jejich otroky; že v praxi tomto nebezpečí nikdy se zcela nevyhneme; - - ergo, že se klassifikátor vědy oddělí od pravdy ve prospěch systému, mrtvé theorie; --- že mrtvá theorie je zabývání se pouze sekundárními vztahy: Q. e. d. - Není většího nepřítela pravého myšlení nad učeneckost.

2.) Přilíháná střízlivost, chladnost, mírnost, - krotkost. Jaká vědecká vážnost! Jaký státnický klid, rozvaha, vzhlas! Jak rozumné, ctihodné náhledy! Jaká nestrannost! Jaká spravedlnost! Jaká benevolence ke všem! Jste skoro tak konciliantní jako Goethe!.... Ale jak blahodárně by působila nějaká ta nespravedlnost, výsměch, kopnutí! Nějaký myšlenkový kotrmolec, nějaká hloupost! Nějaká bláznivá divokost a rozpustilost!... Obával bych se, že Vám schází "zlomyslnost a žluť", podle výrazu Bazarova v Turgenevu, - nebýt jednotlivých míst. - Pouze bojovná útočnost může dobýt pevnost "pravdy".⁺

⁺Zase jedna z mých "přehánělostí": radím k přehánělosti!

Nechci zde kritizovat myšlenkový obsah knihy. Víte sám, že se v principiálních otázkách většinou rozcháíme. Ale snad pamatujete se, že posuzování poše dle pravdivosti považuju za krátkozrakost a nejapnosť.

Jen ještě několik poznámek!

S názvem díla, tak slovným, nejsem srozuměn.
Warum das Kind nicht beim rechten Namen nennen?
Nová soustava sociologie. Na titulu záleží neobyčejně mnoho. Rovněž ne s Vaší dedikací. Zlomyslnost lidská jí použije. Podař čertu prst... Neboť lidé nerozoznají den od noci.

Za nejlepši považuji article: Právo, umění, národnost a třída. Vedle toho: poslední paragraf "Výchovy", srovnání vědy a filosofie, některé části "Náboženství" a j. v.

Odstavec "Umění" je tak obsažný a hluboký, že zasluhoval by zvláštní knihu. A necítíte poněkud, že je, - jakož i "Theorie", ve Vaší knize poněkud deplacé?...
Problémem umění náleží psychologii. Ovšem je lidská psychologie od lidské sociologie neodtržitelná, - ale v praxi nutno přes to odloučení, - jinak nám ze všech věd zůstane jediný chuchvalec a pojem klasifikace a prozatím i věda bude ubitá. Skoro stejným právem jako umění a filosofie mohl bych i astronomii nazvat speciální vědou společenskou: pohled na hvězdnaté nebe působí na vulgus glebae

adscriptum právě tolik, jako právě umění nebo Spinoza,
t. j. hanebně málo.

Proč s Vašimi jinak ušlechtilými a krásnými odstavci
"Náboženství" a "Mravnost" nescuhlasím, vytkl jsem
již ústně: rozšiřujete enormně a nepřipustně oba pojmy.
Religio v původním a nefalšovaném smyslu je: uctívání
bohů; na lepší filosofii než na všelijaké pámbýčky se
vulgus do smrti nezmůže. Mravnost, morálka, ethika, -
jeden čert! je učení že jen altruismus je dobrý, že ego-
ismus je vždy špatný, - peccatum originale, Religio náleží
úplně vulgu: je tedy něčím nízkým. Mravnost impotent-
ním urzákým tichošlápkám: je tedy něčím volice mizer-
ným-. Ale Vám je rel. vrcholem lidského myšlení!!
mravnost je Vám totožna s dobrým jednáním vůbec!!
Zarathustra, který sebe zove co chvíli "bezbožný", je
Vám náboženskou osobností!! Nevzdělání lidé jsou Vám
dnes nejméně, intelligentní nejvíce náboženskými!- jako
kdyby dnes religio neměla refugium u svěčkových bab
a jako kdyby slušný člověk nebyl dnes ateista!
"Mravnost je původně egoistická" = tma je původně
světlá; mutualismus je nemravný jako egoismus, - Vy
sám jste de facto immorální a irreligiozní!...- Sám jste
jemně vycítil, - ku př. na str. 275-, že slova r. a m.
nehodí se zcela dobře k Vaším pojmům. Ale reame sobě:

mohou "zmatky myšlenkové" být ještě větší, než jsou
dnes?... A kdyby..., - není záslužným činem položit
poslední kámen, nutný, aby se babylonská věž zřítíla?....
- One rozšiřování pojmů je dnes všeobecné: když se
ukázala celá blbost pravých pojmů r. a n., byl otrocký
pud všech filosofů, těchto "sluhů": Zarth., ne-
unavně činný, aby aspoň slovně pomohl na nohy roz-
šiřování, - idealisováním pojmů oněch, vše ve pro-
spěch prolhaného obskurantismu náboženského a morální
pestilence. Káž byste chtěl jen uvědomit si zcela, jaké
nečisté chamradi děláte advokata!... - Epileptik svíjí se
v křečích, pecus pouli naň své rybí oči, připlíží se pastýř,
t. j. kněz, t. j. inkarnovaná lož, ukazuje: "totož je prst
boží", a praskaje bičem, - "knězem božím"-, žene pecus
do svých chlívů..., filosofové hoří na hranicích,-
a filosofové prohlašují celou tuto sardutou fraškou za
akné vznešenosti...: - Ecce religio! Ecce philosophus!
Ecce veritas!....

Jak zajisté cítíte, mají různosti v našich názorech hlavně
původ v otázce "aristokratismu". A ne pouze naše, -
všechny skoro! Vědomí vlastní ceny, tedy i poměru jejího
k ceně ostatního lidstva je půdou, z níž vyrůstají všechny
světové názory. Poznání pravé ceny lidu je nejpłodnější
ze všech poznání. O ničem nevyplácí se tak přemýšlet,

jako o tom, je-li "sebeklamem" aristokratismus či demokraticismus.

+

In summa: Kniha Vaše jest jednou ze vzácných, jediné cenných a vždy cenných děl, které dle slov Zarathustrových, jsou psány krví. Tím je vše řečeno.. Ale z krve Vaší je dosud mnoho heterogenních, zbytečných tělísek. Ze tří fází ducha, - dle Nietzscheho -, stojíte dosud ve fázi dobrovolně pokleklajícího a břemena ochotně nosícího velblouda. Kdyby všechny rady nebyly zde jen proto, aby se podle nich nejednalo, dovolil bych si na konce dát Vám tuxto: Hleďte aby co nejdříve lev zadával dobrému velblouda!....

S veškerou úctou

Ladislav Klíma

L. KLÍMA E. CHALUPNĚMU

Čtý pane!

Těší mne, že náscry mé na českou svéráznost došly zájmu právě Vás, který jste dle mého vědění jediný o předmětu tomto vážně a hluboce pojednal.

Uznáváte-li je za hodné uveřejnění, svoluju rád k tomu, aby byly v "Přehledu" otištěny. Prosím jen o opravení stilových nedokonalostí. Některá drastičtější slova, - ku př."gaminství," mohl byste nahradit mírnějšími. - Jest mně tak celkem lhostěžno, budete-li mne jmenovat jako pisatele čili nic. -

Myslím, že napíšu o tématě tomto větší článek dle Vaší rady. Ale do "moderní Revue" psát nechci; zaslal bych jej "Přehledu", používaje Vaší laskavé nabídky.. Pojednal bych v něm snad nejen o české povaze, ale dotkl bych se i praktických, z ní plynoucích konsekvencí; snad sdělil bych v ní stručně vše, co mně o zvláštním zvířeti, zv. "český národ", leží na srdci. Dříve však, než za dva měsíce, sotva bude hotov: víc vyžaduje promyšlení i studia. Mimo to dle mýl má teď jinde: u heroů, bohů, krásných žen, vil, strašidel.. Půl roku totiž, - musíte vědět napíšu nic jiného než fantastické romány a mám z toho

mnoho radostí; nebyl bych dříve řekl, že tolik příjemné zábavy možno si koupit za tušku a kus papíru..

Díky za Vaše referáty, o nichž, samotářský medvěd, dodnes ničeho nevím; zašlete-li mně je, bude mne těšit. Rovněž bude mně velmi milo, navštívíte-li mne. Hned na levo od modřanské školy jsou dvě větší stavení, náležající mému otci; v zadním z nich bydlím.

S veškerou úctou

L. Klíma

V Modřanech 23./VI.7.

L. KLÍMA E. CHALUPNĚMU

Otčený pane!

Děkuju vřele za Vaše kritické referáty! Jste jediným, kdo se o dílo mé činně zaujal: dovedu to ocenit a nezapomenou toho nikdy!

Pojal jste myšlenky mé z největší části jak jsem si přál; některé pojal jste sice po svém způsobu, - ale to bylo inevitable.. Předně je knížka moje příliš stručná a mnohé, co by vskutku potřebovalo detilní malby, kreslí jen v nejhlavnějších obrysech; nepsal jsem jí též za účelem, aby jí bylo zcela rozuměno: měla být jen přípravou, napovězením, krátkým obsahem spisu objemnějšího, který jí měl později následovat, - spisu, který by ji komentoval.- Za druhé jest úplné rozumění filosofických myšlenkám, tak, jak v hlavě autorově žijí, zhola, approximační skoro nemožno. Zpomeneme na slovo umírajícího Hegela, - dále na Nietzscheovo: "—so hat Schopenhauer sowohl Kant wie Pl_oto völlig missverstanden." A mně někdy zdálo, že Nietzsche sowohl Kant u. Plato wie Schopenhauer völlig missverstanden hat. A já snad rozumím špatně všem čtyřem.

Celkem jsem neočekával, že bude někdo v Čechách tak opravdivě „rozumně“ o mé filosofii psát jako vy. - V roz-

berech Vašich jsou četné trefné charakteristiky mé filosofie a zvláštností mého psaní a ducha. Tak na př. velmi správně uvádíte, že filosofie má spojuje Schop. pessimismus s Nietzscheovým kultem síly. - Při této příležitosti podotýkám, že nepovažuji filosofii svou za "pessimistní", jak ji jinde nazýváte. S Schop. mám společný ne tak jeho pessim., jako jeho inanismus, - nevím, zda slova toho bylo již užito. "Nihil" není přece ani dobré ani špatné, nýbrž lhostejné; zovu filosofii svou theoreticky nihilismem, prakticky indifferentismem. Positiva a negativa světa se ručí, - tedy nepřevládá bolest nad příjemností, jak je tomu u Schop. pessimismu. Rovněž mohu říci, že je ve spise mém velmi málo femininního, sentimentálního, lamentujícího, - což vše je neodmyslitelno ode všech pessimistů: Leop. Byron Lemont. Mácha, - i Schop. atd. Myslím, že jsem v knize své stejně spravedliv k pozitivům i negativům, - jsem nestranný, - optim. a pessim. leží pod mou filos.

Dalo by se ovšem namítnout, že můj nihilismus je přec jen výplodem negativního, tedy chmurného a trpícího myšlení. Ale bylo by to zcela nesprávné! Nihilismus můj je pouze výsledek čistě logického přemýšlení: i člověk nejšťastnější musí k němu dospět, myslí-li logicky: kdo chladně přemýšlí, s železnou nutností dojde k resultatu: pravda je bezesmyslný pojem, pravda je lež, tedy absolutně vše je

lež, - tedy i pojem jeoucnost, zvláště, když "jeoucnost"
a "pravda" jsou vlastně ^{toho} identica. Praxe nevyvrátí,
neboť žádná praxe nemůže cokoliv vyvrátit, protože vyvrací-li,
- je již teorií! Není ničeho mimo "teorii", - pojem
"theorie" vládne suverénně nad pojmem "praxis" - a
praxis je na konec je abstraktní fikci...

Dále by se mohlo namítnout, že svět nicotný je zároveň
světem špatným, - že snad "nic" jest jen poslední konsekvencí
pojmu "špatno" - Ale z toho je posléze jen circulus vi-
tiosus...

Avšak stávám se filosofováním svým svrchovaně nesluš-
ným... Mnoho bych rád psal, - ale nechám si to k ústřednímu
projednání! Zvu Vás poznovu k sobě! Neškodilo by snad,
kdybyste mně příchod svůj lístkem dříve oznámil: bylo
by mztuté, kdybych byl právě nepřítomen!..

Ještě jednou děkuji! V červnu a červenci loni prodalo
se asi 6 exempl. S.j.v. a n., - patrně následkem Vašeho
referatu. Celkem se jich prodalo (v knihkupectvích) 45-50.
Musím se teď vždy smát, když na tento nevidaný úspěch
vzpomenu! Však-- S veškerou úctou L. Klím

V Modřanech 26./VI.7.

P.S. Přepíracím se na "Přehled", račte mně zaslat již nej-
bližší číslo v případě, že by předplatné do pátku nedošlo!..

Velectěný pane!

Prosimte svého přítele, že mluví do věci, do níž mu ničeho není, - do vašich affair s +++ totiž!

Když jsem četl poslední " + ", živě jsem si skoro přál být na Vašem místě, abych mohl chlapovi patřičně odpovědět!

Kdybyste jej docela ignoroval, jako Sokrates kopruvšiho jej osla, neřikal bych pranic. Ale Vy přec jen odpovídáte, - ale ne patřičně, totiž ránou na ránu, jak v případě Vašem, odpoví-li se vůbec nějak, jediné se odpovědět musí! Proč s chlapem dlouhá okolky? Snad nepovažujete ho za nedostupna pro ještě větší pohlavky, než on Vám stále udílí? Chytněte jej přec řádně za křídlo, vlepťte mu za každý políček hned dva, tři, čtyři, - jste právník víte, jak daleko můžete jít, byste se s Jeho Vznešeností Zákonem nedostal do konfliktu! Vyžaduje to Vaše čest, - zde musí všechny ohledy jít stranou, - neboť jak on do Vás stále ryje, musí Vám škodit, nepřikročíte-li k řádné obraně, t.j. k útoku! i v holouběti musilo by to už rozlít žluč! Ať jsou Vaše motivy k moderaci jakékoliv, nemohu je považovat za postačitelé. "Dál ti kdo políček na

pravou líc, dej mu dva na levou!" toť maxima čestného muže, jenž, jak známo, jest opakem křesťana. Bojujte proti němu stejnými zbraněmi, učíte jeho osobičku směšnou a opovržení hodnou, - není to těžké! I člověka desetkrát vznešenějšího, než je ⁺⁺⁺, je možno sesměšnit a nelhát, - jen říci o něm celou pravdu! Vy znáte jej osobně!...

Není nic nečestného bránit se proti pacholku hnojnými třeba vidlemi, nepomůže-li lepší zbraň. Ani Athos ve "třech mušk." nebyl by se rozpákoval k nim sáhnout. První povinností a ctí je hájit sebe a svou čest, hájit se vůbec, jak se to právě dá.

Snad krotíte se z hledů na jeho "významnost". Ale pak se nekrotíte! Podívejme se naň v jeho nahotě!

Není člověk zcela všední. Má něco bojových instinktů a dost ducha: trochu espritu, vtípu, okrasnosti, ba i lepší sagacity a nižšího usudku. Ale všeho toho není tolik, aby mohl být nazván mužem vsakutku neobyčejným, ba ani "talentem". Je to rváčský talentík; - z nesnáslivosti lepšího nazýváme v Čechách každý talentík hned talentem a persone i geniem. - Je bez hloubky, bez skutečné originality, bez pravé opravdivosti, - a postrádá totalně povznesené ušlechtilosti: ale to vyjmenované je to hlavní, má-li člověk za něco stát. Patří do kategorie

malých nadaných lidí. Že je "talentierter Schüt", netvrdím ještě, neznám ho osobně.

Jeho portraity mluví o malém, malicherném, titorném, skrčeném, zakralém, spráskaném, chorobném, potměšilém, střítkovitém človíčku.⁺ - Když, 18letý, poprvé jsem je viděl, bylo mně ošklivo: tenkrát jsem ještě povrchu jeho básní věřil, považoval jsem jej za vysokého ducha, hanebně, vida jej, byl jsem sklamán. - Ohlíčeš někdy

⁺ Hleďte! podtrženými slovy odpověděl bych mu na jeho drzé útoky! Taková raní, a vám mělo by se jednat jen o rány! S ⁺⁺⁺ neumí zacházet. Všechno bití, jež dostal, bylo špatně aplikované. Morální odsuzování, nebo ⁺⁺⁺, - to neraní! Ale co raní vždy, je výtka biologické, povšechné zuboženosti, jež i při talentu, ba statečnosti a energii může zde být: neboť nikdo vlastně, kdo autokritikou jest obdařen, neví zcela jistě, není-li v hloubi své pokazený, t.j. bezcenný a vždy sám se ptá: "nepřecenju se? snad každý cizí vidí na mě pro co jen já jsem slop." - Já odpověděl bych ⁺⁺⁺ ku př. takto: "Pohled na p. ⁺⁺⁺ budí zcela bezděchnou soustrasť; není to jen můj dojem: řada lidí mě řekla, že osobnost ⁺⁺⁺ působí přímo žalostně. Ve mně samém vzbudí zjev jeho vždy silnou lítost a touhu pomoci nějak tomuto zuboženci, jenž vy-

zdánlivě lže, - ale mnohem více lhou činy, ještě víc řeči, ještě víc knihy, ještě víc verše, ještě víc versifex. "Básník" je žena, - tedy je na něm vše povrchem; hezká žena zdá se být ušlechtilou, duchaplnou, velmi klamavě, - a bývá mizer-ná husa. Skoro každý člověk je pětikrát horší, než se zdá být.

+++ "znameníým počtou"? - On není vůbec počtou!

Nikdo nechce rozumět Horatiovu: "mediocribus esse poetis - -". Velký básník je pleomasmus. Kdo však je

padá jako kluk po výprasku, tak přestrašeně, vyčítavě a trochu pitomě. Hledím-li v jeho oči, protivně vynoří se přede mnou obraz z dětství: starý, chromý pes, kost a kůže, jenž, udeřen byv do páteře, vleče zadek a občas se převálí, stále bitý a bitý, od pánů svých vyhnaný a teď žebrající, dokud ras se nad ním nesmiluje; ale neupomíná mne p. +++ na tohoto celého psa, né! to né! jen - ne-mohu si pomoci, hledím-li v oči +++ spatřím rázem ne-bohé oči zvířete toho, o kus chleba žebrající. Vskutku působí zjev +++ dojmem hluboké bédnosti: charakterové-ho mrzáctví, schlíplosti, žalostné stlačení, osekání, spráskanosti, ponížené skromnosti. Vše v něm jako by se stále svíjelo pod ranami všech možných potupných bičů, jimiž už dlouhé generace jeho předků musily být často-vány k snídani, obědu a večeři, aby mohla povstat chu-

velkým básníkem neboli básníkem? Dante, Goethe, Byron -. Ale kdo tvrdí, že má ⁺⁺⁺ od těchto básníků jen chlup, neví absolutně, co je velikost. Malý, prostřední poeta je krátkým slovem lump. - Velkým básníkem byl v jistém smyslu i Havlíček, neboť byl velkým mužem, geniem: v každém vskutku velkým muži musí být co ipec značný poetický element, t.j. vznešený vzlet. Havlíček neměl ovšem času vytvořit poetická díla, jaká byl by

děrika tak zdeptaná, tak zkroucená, tak "missgerathen u. schlechtweggekommen" jako je p. ⁺⁺⁺. Tento spráskanec, tento bolák má však esprit, - jak je častým zjevem u mrzáků tělesných i duševních. - Je-li tento au fond skroumounký otročík hlučný a arrogantní, připomíná mně jen bitého osla, jenž v zoufalství svém začne konečně všemi čtyřmi na všechny strany bláznivě vyhazovat. - Když nazval se tento krtok, vstoupila mně na mysl i m vysoká, hrbatá 48letá dívka, jež zcela vášně se chlubila, že je nejvůdnější krasavicí svého města: jen podobný abortus přírody může - etc. - Soudě dle portr. a spisů není to snad ani přehráno; ostatně zde záleží ne tak na pravdě, jako na rání. Tyto rány by seděly: nikdo neví, jak působí jeho drahý au vždy exterieur a jen od nepřítelů slyšíme někdy pravdu - -

býval schopen ještě vytvořit. - Neruda však genius, muž
vskutku velký nebyl, ergo nebyl ani velký poeta.

Co se na +++ "tvorbě" zdá být cenným a krásným,
je výplod jisté opičí, přizpůsobovací, imitující schop-
nosti; - to platí o legionech t.zv. velkých talentů, zvláště
moderních: žádná skutečná hloubka, žádná upřímná ori-
ginalita, žádná pravá krev: jen velmi klanavé pozlátka,
jinž se vzdělané stádo dává šmahem oklamat. Charakte-
risuje ji chorobně rozdrážděný, nepřičetný instinkt kopací
a štěkací, křečkovitost, uprskanost; dále cha-
meleonské komedianství, ostentace, lomození a v útrebách
svých těžce zraněná ješitnost. Zdroj všeho toho je nativá
rozdrážděnost z vlastní sraženosti, zakrnělosti, celkové
nezdařenosti duše, - rancune sešlapaných.. Vezme-li se
to opravdu přísah, je celá taková produkce tlachem.
Chlapcem sice už +++ není, za to obstaročním klukem
a chlápem. - Podtržené slova četl jsem v " +", - a žasl
jsem, vskutku jsem žasl! Váš, jak já Vás znám, netýkají
se pranic, ale pranie! Za to souhlasí výborně s míněním,
jaké jsem si o +++ utvořil. Jen psychologický hůp mohl
by Vás jinak označovat; hůpem však +++ není! Kloním
se k mínění, že psal svo u autokarakteristiku, - a že v hlu-
boké roztržitosti vepsal jednotlivé její partie do feuille-
tonu o Vás, - jak se leckdy stává.

Považujete as úsudek můj za přehnaný; ale přehnaně soudivají jen vždy contemporains o "volkých talentech". Kdo nesedne illuci na lep, nebude v pochybnosti, že Váš protivník, jedna z jepic, jež se teď všude hemží a z nichž za chvíli nic nezůstane, zasluhuje de facto opovržení. Zcela stejnou měrou bych mu měřil, jako on Vám. Neboť nejedná se zde jen o odplatu, ale i o budoucnost; nevyceňte-li naň řádně zuby, nebudete mít zajisté od něho pokoje: na Vás jen si zalezl, - toť zřejmo, jako štěnice; potřebuje někoho, do koho kopat, a Vás pokládá asi za beránka, který si to nechá věčně líbit. Nutno jej zkrotiti. Je to dost těžké... Landsknecht ten má už nestoudnou svou kříži pro výprasky skoro nesitelnou; ale přece zdá se mně být, abych tak řekl, hysterickým landsknechtem - jest v podstatě slaboch. Doufám, že by jej sesměšnění a uvedení v opovržení à la Voltaire krásně usadilo. Přál bych si jej sesměšnit tak, že by společnost, do níž by vstoupil, bezdůky musela vybuchnout v smích... Nemám Voltairovu daru, ale myslím, že kdybych byl na Vašem místě, poskytla by mně jej na chvíli žluč. - Samozřejmě bylo by nutno vzít si do prádla ⁺⁺⁺ osobu hlavně, nejen spisy! Nic nedůstojnějšího na tom! Jen osobní polemika je vskutku věčná, protože šlovák je vším, - spisy vždy více méně jen jeho povrchem.

"* by neškodilo; publicum má nejradši hec
a nejlépe jej platí. Vsadil bych se, že polemiky Vaše
mily desetkrát víc čtenářů, než Vaše národohospodářské
article. Kdybyste namítli, že list Váš je vážný, odpověděl
bych, že i př. mnohá Voltairova osobní satira je věci
daleko vážněji, než i př. největší část Kantovy filosofie.
Nic vážnějšího nad smích nic smušnějšího nad gravitaci
vážnosti - I pro Vás samého značilo by to něco, kdybyste
našemu velkému chásníkovi, když si z obyčejných ran
holí nic nedělá, stáhl hezky kalhoty a sešlehal mu zadek
koštětem, k zvýšení efektu třeba v záchodě nsmočeným,
kam své košťata máčivali Voltaire, Rabelais, Shakspero,
Heine a j. Takováto čestná výplata coram publico po-
mohla by snad přece, - jinak Váš štěnice nepustí, uvidíte!

Nedoufám ani, že tak učiníte: máte bohužel málo
dravčí naturu... Ale nic krásnějšího ve světě nad útok
- Psal jsem předně proto, že rád bych tu švandu viděl, a za
druhé, že viděl bych ještě radši, kdybyste Vy, jemuž
jsem vděčný, nanechal se stále potupně bít s trpělivostí,
jež dle mého vkusu není hezká. Nic krásnějšího nad útok

Doufaje, že nezaslíte mně toto jen z benevolence vy-
plynulé miseri se do Vašich záležitostí, jež jest jinak
proti mé povaze, přeje Vám všecken zdar, trvám v úctě
a přátelství!

Lad. Klíma

V Modřanech, 27.XI.7.

Otčrý pane!

Opětovný dík za annonce! Rovněž za nabídku Vaši!

- V posledních dvou letech vybral jsem pro svou zábavu a zotavení řadu "bel"letrie, desetkrát realističtější a hrusnější než je Zola, 10x perverznější než Baudelaire, 10x fantastičtější než Hoffmann, 10krát obscennější než Casanova, 10x cyničtější než Grabbe, 10x paradoxnější než Wilde, 10x hrubší než Havlíček, 10x účinnější prostředek k zvracení než "Labyr.světa a r.s.," krátce non plus ultra neuravnosti, slotřilosti a bláznovství. Přeháním-li, nepřeháním mnoho; z největší části nepsal jsem to za účelem uveřejnění a mohl jsem tedy nechat krásnou svou duši vykračovat pohodlně in puris nebo impuris naturalibus... Ale kdyby to aspoň z části mohlo být publikováno, dělal bych tím zcela jistě kolosální kšefty. Již "pikantní" místa mrdí k nebesům tak překotně rychle, že by ballonem vynesla sebe větší ballast vysoko v čisté atmosféře přízně publika! Ale u mno, mimo něco filosofie, není skoro ballastu, jsem, Kreuz Donnerwetter! jako stvořen k spisovateli pro lidi Jsem jist, že by se mnoho lidiček zbláznilo při prodávání 100 stránkových mučení,

ličení krůz posmrtného života - mu, zjevování se strašidel, kterých v mých krvácích - odehrávajících se z valné části v podsvětí i "nadsvětí", - vystupuje nestydatě skoro víc, než pořádných lidí - atd - tu báječné křečty, věčná škoda, že nejsem Geschäftsmann - Ze všeho toho mám k tisku připraveny jen dva fantastické románky, na to konto velice krotké, až na trochu silně exorbitantní filosofie -, konvenční, málo "perversní" a doufám, že uveřejnitelné; a z malé části romanetto posádkně málo fantastické: chce dělat z Čechů pouze novodobé Quirity... Dám Vám to k přečtení! Brzo Vám sdělím, kdy bych Vás v redakci navštívil. Ale přijďte Vy navštívit mne, ne na hodinu, ale na celý den! Rád bych si někdy s Vámi pohodlně hodně pohovořil!

Vše nejlepši Vám přeje

Váš

L. Klíma

Modřany 22./X.8.

Modřany, 29./III.9.

Valečtý příteli!

Nezapomněl jste dosud na můj litt. produkt, nezapomínejte též na mou osobu! Navštivte mne přec někdy jako dříve! Že sám k Vám nikdy nezavítám, děje se proto, že nevím, neolupoval-li bych Vás právě o čas, a že nanejdvůh nerad chodím do Prahy. Čtyři věci byly mně od jakéhov nejvíce protivny: plzeňské pivo, náboženství, švábí a Praha. Vůčně neodpustím Žižkově, že jí nevyholil s povrchu země! Zajděte někdy z jejího pítomého shonu, hluku, kouře, saradu ke mně na venkov! V Modřanech, - věříte? voní i na návsi pryskyřice, fouká-li Notos a přeloc-li před tím. To stává se ovšem jen tak jednou za tři týdny; ostatní dny voní zde za to hnoje, hnojnice, stáje, záchody...

Ale kdežto v Praze jsou pouliční sarady tak těžké, složité, přímo vědecké, na výši doby stojící, jsou sarady zdejší ničím dosud nezkažené, rousseauovské, vysoce morální... Jsou ostatně sardutější věci na světě, - ale nedomnívejte se, že se chce mysanthrop otírat zas o lidstvo, - kde pak! Zdejší lid naučil mne o obrazu božím lépe

smýšlet: jeť tak dobrácký, přímý, upřímný, dětský: ne-
našel jsem zde dosud jediného mužského, který by nebyl
klukem... Správně píše Neruda: "Ten národ, který je
tak čistý, mladý, jak by byl z rukou božích vyšel dnes..."
"Čistý", ano! až na tu maličkost, že si u něho řít a huba
popletly své místa neb aspoň funkce: jen přijďte k nám do
hospody a uslyšíte řítě mluvit a huby budou Vás
bombardovat takovou spoustou hoven a jiných "Stinkbom-
ben", že, jako Spartané neviděli v Thermopylách pro šípy
alunce, nevidíte Vy gasolinku. A psychiatrii můžete zde
výborně studovat! Třetina lidí jsou zde poleblázny, tře-
tina idioty, třetina padouchy. Padouchy ostatně jsou zde,
jako všude, i potrhlí a trottlové. Od jara neměl jsem co
činit ani s jedním člověkem, o němž mohlo by se říci, že
není padouch. V březnu totiž se otec můj radikálně pře-
stěhoval... Ale dosavadní bydliště své zanechal, - až
místo starosty zastával až do posledního vysílení tak rázně
a důkladně, jak dle souhlasného mínění zdejších občanů
žádný dřívější starosta, - zanechal je v stavu tak trochu
nepořádném, že, - mohu říci, měl bych největší množství
starostí ze všech lidí zde, kdybych neuměl dobré tři čtvrti -
ny jich pomocí filosofie ubít. Před rokem totiž přestal
jsem psát kváky a teprve tenkrát vlastně pustil jsem se
vskutku a plnou parou do praktikování filosofie, hlavně

stoicismu. S výsledky jsem dost spokojen. Přemýšlím-li ve dne aspoň tři hodiny o tom, co ad hoc pertinet, bývám zpravidla od šestí do půlnoci v náladě tak adiaforické, jako poloviční Epiktet a tak radostně klidné, že bych stále ~~stále~~ chtěl létat bez aeroplanů a Zeppelinů.. Věřte mně, že i dnes čirý stoicismus se vyplácí, - při velké trpělivosti a ustatné ukrutnosti k sobě ovšem... Příroda vybírá si ovšem kontrabuci: každý den musím sečít znova, abych se vpravil do způsobu myšlení, který je, dle Sencky, "přemožením lidské přirozenosti", - a první dvě hodiny dopoledne bývám v náladě tak paí a nízké, jako bych byl po celou dobu spaní nic jiného nedělal než četl ve snu zadní zpěvy "Slávy Deery". Ale je to přec jen pomalu stále lepší, a budu-li dosavadním tempem pokračovat ještě pět let, budu se moci nazvat filosofem, t.j. vše bude mně svaté a božské, tak na př. pomaže-li mně, v lese spícíma, někdo tvář lejnem, oslovím toto, probudiv se, s radostí a láskou: "drahý bratře", jako Shelley země a vody... Bohové, Bohyně a má vůle, odpusťte mně toto komedianství! - Ale ten není hanswurstem, kdo není po čertech vážný..

Vedle filosofie tedy zabývám se teď kupním, činžovním, směnečným, konverzaním řádem a podobnými vznešenostmi. Má to své dobré stránky. Člověk stane se prase-tem, je-li jen pět hodin spokojeně šťasten, - a vzehopí-li se

pak přes to pouhou vůlí k tvrdému vedení života, dá to desetkrát větší námahu, než pomáhá-li osten malé blahoslavené nepříjemnosti. Dále byl by se mne zrovna už doctor iuris, kdybych vše, co jsem se dozvěděl, nebyl hned zas zapamětl.. A praktický se člověk stane, - stal jsem se Váš podlý, jako bůh! A - ale mluvím pořád o sobě jako žena... Ještě jednou: navštívte, navštěvujte mne přes originální mé doporučení Modřan! To já už jinak ne-
umím! Prodávám baráky a přáje-li kupec, haním mu je a směju se jim, že nepřítel můj lépe by to nedoved, a -

Nejen zdar a štěstí, ale i rovnocenný jim nezdar a ne-
šťěstí Vám přeje a v úctě trvá

Váš

Lad. Klíma

Otěný příteli!

Stále čekám, že dostanu naspět onen román, ale dosud se tak nestalo; jakmile jej budu mít, uložím jej v "Přehledu". Jeho osou není debata o českém problému, - čím dál tím víc vystupují v popředí žany a filos. otázky... Je to vlastně kresba děševního života čtyř kuriosních, imaginárních lidí; zevně ovšem hraje v ní politika první roli. Nečekám, že bude Vám možno něco pro to udělat, - proto též nempsal jsem dosud dokončení ač by leccos usmířilo. Za Vaši nabídku a účast srdečný dík!

- Je zcela pravda, že belletrista nejsem: bell. kořenem svým⁺ - "schon deshalb, weil man nicht zugleich (celý) Philos. und Dichter sein kann": Schop.; mám však některé bell. schopnosti. Dobrá bell. je výplod srdce: v odhadování rozsahu bell. dispozice na základě děl na dost upřímných tkví protismysl. Ale i v novellách posledně Vám daných, třeba je v nich relativně velmi mnoho spekulace, nejen filos., nejen konstruující, ale i nižší..

+ může jím být jen nemožná natura, v níž má přinát cit: v mužných dominuje vždy dvojjednotost vůle - rozum.

je rozstříkáno dost oné suchému demonstrování zcela cizí srdeční šťávy, jež je essencí belletrismu; výpar její proráží snad těžko těžkým, na všem ležícím vzduchem reflexe, - a čpí asi podivně...; "es ist nicht leicht möglich, fremdes Blut zu verstehen": Niet.; a vše, octnuvší se ve stínu jiné, zmizí často zdánlivě našim zraky. - Připouštím, že filos. abstraktní demonstrace není v nich dost životská - dobrá; kdyby však byla, neviděl bych v ní žádnou překážku "uměleckosti": "Umění" je slastně opojené víření v "kráse" rozzářených - v krásu rozzářených - duševních stavů, stupňující se i k "druhému vidění" smu a i k ekstasi; - není "umění", jsou jen šeré nebo zářící duševní stavy; máže intenzivní "idea" má svou suchou, tvrdou krásu, naméně mocnou, než je vlhká, měkká krásu aestetických pocitů; a i abstrakta jsou schopna ohromného rozžhavení se; zdá se mi ně kdy, že ekstase jest jen nejabstraktnější, nejhlubší myšlenkou - na př. "non sum".. - zmaňivší slápenství... Sestupme! proč posuzovat práce s bell. zevnějškem hla vně jen s hlediska "bell" ceny? nedřepí v tom úzkoprsoost aesthetických kritických žen, střežících úzkostlivě mětku svůj před vpádem? Má "belletrie" jsou v první řadě filosofií, teprve v druhé bell. quality bell. stojí v nich ve službách filos. a dle toho chtějí být posuzovány! - nebudi často

tento dojem: jsou to muži, přestrojivají se za ženy, aby nebyly z cecelu žen vyhozeny jako onen milence Caesarovy ženy v Plutarchovi; jej prozradil hlas - - Pěstuju v "bell." nejvolně jší stil. Jest jen jeden duševní život bez přehrádek; nespadne mne oklešťovat jej. Beze všeho vložím v prostřed tklivé pasáže najabstraktnější větu, vyjadřuje-li danou ideu stručněji než větu s oficielním bell. hávem, čerta se staraje, působí-li to nehezky; bez rozpaků věnuju celou kapitolu vztahům pojmu - "pravda" a "jeoucnost" a následující prašivě málo abstraktní narraci o čtyřech dámách, cočujících současně na jedné posteli se synem Eurovým. Jest mnoho druhů cennosti: filosofická, poetická, propagační, utilitní - počínaje od rady, jak zahrát si ruce, až k receptům, jak zabít každý strach - esprit, sprostý humor, "fotografie" ze života chátrý, detektivní napínavost - : vše to má svou specifickou hodnotu, vše to má někde své místo - proč se omezovat? nil humanum etc. - ať aest. Seidenhasen funí jak chtějí. Dosavadní forma románu je těsná. Vytvoření nageosto volné, vše si dovolující jeho formy, nad níž zněl by všude výsměšný smích souverainní, božské skepse, jest jen "otázkou času"; - potencovaný Tristram Shandy -. Obdobně jako Wagnerem opera, mohl by román být přetvořen v universalní litterární formu: je vhodnější nádobou pro

směstnání všech projevů duševního života, než theoretické dílo: v tomto je mnohem méně místa pro živly bell., než v onom pro theoretické. - Mluvil jsem Vám vícekrát o ceně svých bell. obojetně a cítím se proto povinen říci otevřeně své mínění - jsou většinou poněkud experimentování v naznačeném směru, tedy tápání, v němž najde se všemožné - dobré vedle velmi špatného. -

Přeje Vám štěstí k nové kariéře v úctě tvá

L. Klíma

Modřany 4./9. 10.

Vršovice 2./V.12.

Otčený příteli!

Po přečtení každého Vašeho spisu vzroste obdiv k caně a rozsahu Vašeho ducha. Je to něco zcela zvláštního s Vámi a záhadného. Mohutná a zdravá vzpruha je ve Vás; v čem spočívá je, myslím, nejen mně, i Vám dosud tajno. Vaši základní vlastností jeví se zatím být elementární expansivní aktivita, na všechny strany horečně se roztékající; ale její specifické tajemství?.. Vaše nejvládnější rozpustěno je dosud v objektivním. Někteří vystoupí napřed na svůj vrchol a pak rozhlížejí se po cizích nížinách, jiní procházejí dřív nížiny, podmaňují si je, aby posléze odkopnuvše je pod sebou vznesli se do svých výší. - Ti, kdož excelují v praktickém životě, bývají skoro vždy ve vyšším - "kurzum Lämpenhunde und Esel, die man aus dem Tempel jagen soll" - tak asi Schop.; ti, kdož jsou zrozeni pro vyšší, bývají v "životě" skoro vždy nechrabaní -: Vy jste podivuhodně stejně doma v denním shonu a v nejrozmanitějších vysokých oblastech. A vždy je činnost Vaše plodná. "Sei dein Leben That um That": Goet.: Váš tím je.

Ríkal jsem, že nikdo neudržel smysl pro to, co je

u Břez. hlavní: jeho nesmírně hluboké poznání; teď to netvrdím. Užasl jsem nad trefností mnohých Vašich postřehů, - což znamená ovšem pouze: shodují se přesně s tím, co, jak jsem za to měl, myslil jsem o něm samojedný; jsem extrémně skeptický co se týče možnosti nahlédnout skutečně do cizího nitra. Co energie stála Vás asi práce tato! je památný tento samostatný pokus o předstít tak strašný. - Mé mínění je, že člověk racionálně založený může jen z menší části porozumět vlastitai tomu somnambulovi, té inkarnované modlitbě, jezeru alzi, propasti podsvětových, nočních myšlenek, hříšce přírody, která tam, kde myšlení každého jiného se zarazí, učiní ještě pár skoků dál, - tomu zástraku; a typická básnická natura nepochopí ho už proto, že je příliš bezmyšlenkovitá -. Já "rozumím", jak se rozumět má, jednotlivým Bř. větám jen ve vyjimečných okamžicích, nejčastěji v prvním polosnutí před usnutím nebo po probuzení; planoucím, snovým, ekstatickým myšlenkám porozumíme náležitě jen v planoucím, snovém ekstatickém stavu. Lidé rozumějí si špatně i kde mluví o křandách nebo o volbách; Březinovi nerozumělo by patřičně ani duševní dvojče s ním. Pustit do světa ta jasná sice soliloquia, ale kryptogramy pro každého bližního, bez ulehčujících vysvětlivek nebo spisu, v němž

by myšlenková B. soustava vyložena byla co nejprostěji - v tom nenalézám "lásky k bratřím", - spíše akt bestiální ukrutnosti. Ten zmatek, který natropí díla jeho v budoucnosti! ta nezodpovědnost! osud "Kristovy nauky", daleko více pochopitelné, než Bř! Dobrým komentářem každá báseň získá, čím víc záře, tím líp; dobrý komentář k básni je víc než ona: je hlubší; a Bř. sdělby prosou potřebovaly by ještě spíše než jeho poemata vysvětlení, aby mohly být nazvány sdělbami.

Znova jsem se podívil, jak správně vzniknul jste z největší části do mého myšlenkového pochodu přes nedovolenou na mnoze stručnost méh o spisu; stejně málo, jako Vy se mnou, souhlasím já s Vašími hluboce promyšlenými vývody hl. v kapit. 3. Vašeho článku. - Jediné možné jsoučno je vědomí, myšlení v nejširším smyslu, - základní důvod: fikce jsoučnost předpokládá ideu vědomí - sum, ergo cogito: vědomí má vytvořen pojem jsoučnost jakožto výhradně své označení, praedikat, jsoučnost má smysl výhradně jen vzhledem k vědomí - ne ke "hmotě" nebo X. jsoučnu - jakokž klystýrování je výhradně pro prdel a ne pro Prašnou Bránu k nebo pro pojem pomatenost; prostředek proti melancholii: představovat si, že tento papír, kdyby mimo něj nic na světě nebylo, byl by o sobě něčím jiným než vědomím. Tedy: buď je

"viditelný svět" o sobě vědomím nebo - solipsismus!
"Absol. subj. zůstane nám otevřenou otázkou": touto
mnohoslibnou větou končí můj odstavec solipsismu věno-
vaný, - ale v knize můj nechávám jej od té chvíle ležet⁺
a traktuju jen první možnost alternativy oné: připisuju
všem "zevnějším věcím" vědomí stejně "realní" jako je
moje. Nu a má jednoduchá a jasná these teď je: celý
svět není naprosto nic jiného, než myšlení, jaké se ve mně
v podstatě odehrává; je moře myšlenkových vlnek, my-
šlenkových atomů, věčně se navzájem popichávajících.⁺⁺
V tom "není jednostrannost, ale sjednocení a smíření; ne
"stráčení hlavy do písku" před "protivným principem",
ale zmizení toho strašidla pod upřeným pohledem; ne

+ Ze zbabělosti vlastní v tomto bodě všem filosofům:
a přece jest egosolismus příliš málo paradoxní, než aby
byl konečnou pravdou! - Přes to neviděn účinkuje na
celou soustavu - neprospěšně, buď v ní, jako blízké černé
slunce v oběžích planet, některé poruchy. Můj spis je
proto do jisté míry dvojsystém.

++ Lituji, že stejně jako ve svém spise, nemohu se zde
o tom šifit: abych vše objasnil, musil bych napsat knihu
- a vytýčené hlavní věty zdály by se libovolnými tvrže-
ními. A tak Vás ovšem opět nepřesvědčím.

nespravedlnost k "objektivnímu", "hmotě", naopak udělení jí jediné možné jsoucnosti - a ponechání jí pak všech jejích, bez mé viny problematických práv, aby jakožto milieu vytvářela ten kousek mého, ten díleček svého vědomí, kterému říkám já, jak jen to dovede: toť přece dokonalý realismus, třeba jedinou myslitelnou realností je zde myšlení; ale Vy, kompromisníci, jakobyste si byli compromittovali, že budete kompromittovat jak ducha tak hmotu: vy negujete ji, vy bezděční solipsisté! - V tom není "vysvětlování objektu ze subjektu" v tom jest odmítnutí těchto zloduchů filosofie, těchto jednak fikci, jednak hrubých omylů: vědomí není vyvozováno subjektem, ale fikce subjekt (byla)⁺ je druhořadě vyvozena vědomím; svět jest jen v sebe splývajícím, atomistním, - bezúčelně oscillujícím -, vlněním myšlení, základem všeho je "myslicí substance" - tato contradictio in adjecto: neboť co je ta tajemná myslící látka vlastně? její jádro, duše? Nihil! myšlení je už podstatou svou illusivitou..; "svět jako Nic" je zcela totéž, co "sv. j. vědomí" - jen hloub, explicitě vyřknuto, - je odpověď na problém: v čem spočívá nejintimnější smysl idey myšlení?

S díky všechen zdar Vám přeje

Váš L. Klíma

+ V textu škrtnuto - poz.vydavatele.

L. KLÍMA E. C HALUPNĚMU

Ctělý panel

Slíbil jsem v sobotu p.Pavlovi, že přijdu večer k Trinero-
vům, "bude-li to jen trochu možno". Nebylo. Jsem teď skoro
permanentně - hlavně následkem několikaletého, velmi
zvláštního, konečně slepě vášnivého praktikování filosofie
- v monstrosním stavu, který činí mně každý styk s lidmi
možným a příjemným asi tak, jako bolest zubů, silná, že
člověk stěží pohybuje spodní čelistí a jen blábolí... V so-
botu večer byl stav ten značně nad normám - lítuji
velice. Opuštěte, - rovněž p.Pavla, jehož adresu neznám.
Srdečný dík za Vaši nabídku!

Váš

L.Klíma

Vršovice 31./5.12.

Opuštěte, že se tak brzo omlouvám! také následek
onoho stavu; nesmí se mně teď pranic zaslívat.

Horušánky 5./VII.15

Stary příteli!

Octl jsem se v nanejvýš zlém postavení. -

Dostal jsem právě od p.p.manželů V. výpověď, nejdále do 10.července. Z důvodů hlavně peněžních - zcela oprávněných. Třeba poslední měsíce dosti pracuju (v zahradě, sháněním potravy pro zvířata, v kuchyni atd - zatímco pí. V. může se skoro zcela věnovat šití vojenského prádla), přece by pí V. žila beze mne z podpory své a výdělku svých lépe...; nepotřebuje mne. A p. V. má své psychologické důvody, snadno domyslitelné a rovněž oprávněné. Nemohu to lidem těm zazlívát - naopak musím být uznalý, že nechali mne, - spolubydlitele ne vždy příjemného - tak dlouho u sebe. Má situace zde stala se hnusnou a neudržitelnou, že byl jsem pevně rozhodnut učinit jí konec - třeba asi o 14 dní později. Nemoc bránila mně učiniti to dříve, má zvláštní nemoc, činící vše možným.. "Onen ruský fatalismus" - - projevil se u mne v tom, že jsem lpěl po léta houběvratě na situacích, místech, příbytech a společnostech, téměř nesnesitelných - bylo tak lépe, než je měnit, než je cítiti měnlivými, - než

se vzepřítí proti nim - Rušil-li mne kdo v tomto fatalismu, budil-li mne kdo násilně, měl jsem mu to smrtelně ve zlé -: v pravdě bylo to také pokaždé smrtelně nebezpečné" - atd: Niet. Ecco homo st. 21. čes. překlad. -

Jsem teď bez haléře, beze slušného oděvu, bez útulku, bez přátel a známých, beze znalostí jakéhokoli lidského povolání, - nevydělávám dosud v životě direktně ani krojcar, - extrémně nepraktický atd -. Nejhorší však je, že právě nejposlednější dobou jsou mé chorobné stavy, velmi slibné se hojící dříve, následkem dusivých zevních poměrů velmi silné. Nebýti této rozhodující okolnosti šel bych, třeba rozedrán do Prahy, obrátil bych se tam na útulny a úřady se žádostí o jakoukoli práci, třeba vojenskou.. Ale ve stavu nejtrapnější chaotičnosti, konfuze, krajní nepřítomnosti duchem, rozvrácenosti, rozjitřenosti, únavy, taedia vitae a touhy po "smrti" - to učinit, imo vše má své nose - i věci daleko mohutnější, než heroismus špíny.

Na Vás obracím se se žádostí o rychlou pomoc, - radou i činem... Vás považuju za svého skutečného přítele, který to se mnou vskutku dobře myslí, - za jediného snad svého přítele... Myslím, že poskytnutí pomoci člověku, jehož osud, jak si lichoťm, není Vám lhostejný, bude pro Vás, ať přetížen jste třeba jinými starostmi, ne pouze obtíží... Jen pro to nepovažuju svou žádost za žebrání.

Jinak nebyl bych se utekl k Vám, - ač běží tu o krk. Pomůžete-li mně nějak, zachráníte tím, doslovně, člověka.. Nerad o tom mluvím, - vypadá to jako nátlak, - ale na druhé straně vyšetřoval jsem dříve o s-v-ě toho tolik, že na vysvětlenou nutno o věc aspoň zavádět. Považuji s-v-u za to nejvznešenější, za cíl o sobě. Nyní, v aplikaci, trochu kolísám, - člověk je slabý, zvláště je-li nemocen... Za přítomných okolností zdá se mně Odchod smělý a nedůstojný, - a pak ovládá mne iracionální idea: mám teď učinit ze všeho, co jsem já a generace mých předků s ohromným zajištěním úsilím a favorisováním příznivými okolnostmi - vykonaly, mám z toho všeho učinit jediné Naddarmon? . . začít jednou, za čert ví jakých okolností, celou tu cestu, křížovou poznovu?.. Ech! čert vem to vše! Vše je nutné, vše je lhostejné, vše je svaté, - ale člověk je oní dobytče; jeho žaludek, po bodláčí prahnoucí, kručí hladem po psychické oné ambrosii. - Ale ať jsem dobytče jakákoli, - tu nejhorší špinu teď podstoupit nechci! Máme-li něco pro osu, ať činí on něco pro nás; více třeba potřebuje on nás, než my jeho.-

Kuže - pomozte - a odpusťte!.. Za vše předem největší díky! Vše bližší rucen jsem přenechati zprvu Vašemu uznání a delikátnosti; teprve po eventuelních Vašich návrzích bychom se dohodli. Jsem hotov ke každému po-

volání, ke kterému byl bych schopen. Myslím, že co nej-
dříve - jen co trochu zapomenu na ten zdejší hnus - budu
noci všelicos obstojně konat. Znánil jsem se v tomto
ohledu zde značně. Myslil jsem dříve, že nemohl bych
regulárně, mldnou práci konat ani 5 hodin denně, - a hle!
poslední měsíce, nevěda, jak jsem do toho vylouzl, - pra-
cuju 8-9 hodin denně - ponejvíce práce málo plodné
a tupé... Hrozil jsem se dříve špíny, kterou nese s sebou
protloukání se životem, - myslil jsem i v H. ještě, že stojím
mimo to vše, volný a čistý a zatím stál jsem tu až po lok
ve špíně, smrdutější nad každou jinou. Ať se chopím
čehokoli, - mohu tím jen získat. Dnes cítím v sobě k "ži-
vení se" nekonečně větší schopnost a chuť, než před ro-
kem; těším se téměř na to, čeho jsem se hrozil. Onen
ruský fatalismus vykonal snad právě v čas podivuhodně
léčebné své dílo.

Prose o rychlou odpověď, o prozínutí nedbalosti tohoto
listu zdravím Vás s úctou!

L. K.

L. KLÍMA O. BŘEZINOVÍ

14. července 1915.

Vzácný pane!

Náramně nerad a se studem vznáším na Vás svou žádostí, ráda vyhoví jí snad účast Vaše se mnou a Vaše účinná láska shledá ji asi místnou.

Byv právě nucen opustit útulek svůj v Horoušánkách odebral jsem se do Prahy, abych tu našel existenci. Nevím dosud, čeho se chopit; jsem bez prostředků, známých, opery. Duševní stav můj je právě takový, že těžko bylo by žítí s ním za nejstříkřejších zevních okolností; a zdá se mi, že kdyby normální člověk mohl jej jasně uzřít, zvolal by ulaknut, přirovnáváje jej k svému: "je přede m vyloučeno, že by se člověk ten udržel v existenčním boji!" Vy

jediný snad jste schopen uvěřit mně zde. Nebýt mé monstrosní choroby nikoho bych o pomoc nežádal.

Regulární občanské povolání bude snad později působit léčivě; z počátku mohlo by usmrtit. Jedná se teď hlavně, aby správně učiněny byly první nejtěžší kroky. Ve své osamocenosti považuju především za nezbytno najít jednoho, dva přátele, kteří by nejen ke vhodnému místu mně dopomohli, ale i v prvních dnech mně trochu radou vedli a opírali. Ale nevím o nich. Chalupný je v Táboře a příliš zaměstnán, 3, 4 moji známi u vojska.

Vznáším na Vás prosbu, abyste, nebude-li Vám to proti mysli, pokusil se zjednat mně podobného příznivce, po případě dopomoci mně sám k místu. Myslím, že mocnému jménu Vašemu ni to ni ono nebylo by obtížno.

Zříkám se předem jen takové činnosti, o níž bych věděl, že přesahovala by nynější mé síly. -

Odporné je podobné protegování, - ale není celé toto naše vyhnanství určením svým odporné? Zneužívám Vás, - ale není celé toto putování blátem zneužitím čisté, boží podstaty naší duše? Nespočívá její nejvnitřnější čistota zde - v neštítění se nečistoty? - A kde se jedná o život, možno zazlít člověku, nastoupí-li jedinou cestu, která v zrak jeho k cíli vede?.. Na Vás, právě na Vás, můj jediný, nenáviděný a milovaný, opovrhovaný a zbožňovaný obracet

se, - obracet se nejdříve - takto!... Vše jiné bylo by mně
lehčí... Ale proč nezvána zvoní mně tyto dny stále slova
Hoffmannova -!

Nicht ergreift der bleiche Tod,
die in Herzen Liebe tragen.
Dem glänzt noch das Abendroth,
der am Morgen wollt verzagen.
Bald kann dir die Stunde schlagen,
die entreisst dich aller Noth,
zu vollbringen kannst dann wagen,
was die ew'ge Macht gebot - ?...

Ladislav Klíma

Vysočany, t.č. v hotelu "Křísa" (do 19.t.m.)

O. BŘEZINA L. KLÍMOVI

Dvě slova, drahý pane, aby list můj nedošel pozdě.

Zdá se mi, že by bylo nejvhodnější vydati nejprve znovu Vaši knihu, doplněnou třeba i jen fragmenty z poslední Vaší tvorby. Dovolíte mi bratřesky, abych se směl také sdílet svým podílem na jejím vydání?

V ostatním bych Vám, můj milý pane, mnoho platen nebyl. Mocné mé jméno není, spojení a korespondenci s vlivnými lidmi nemám, přátele mé znáte skoro všechny sám. Ale budete-li mne přes to někde potřebovat, piště, dostavím se.

Zatím pozdravuji vroucně. S bratřeským stisknutím ruky
Váš

O. B.

Jaroměřice na sev.záp.dr.17.VII.1915

L. KLÍMA O. BŘEZINOVÍ

Ve Vysočanech, 26./VII.1915.

Vzácný pane!

Zajisté promínete mně Vy projevy díků, projevy citů, které ve mně krutá láska dopisu Vašeho vzbudila.

Dovoňte, abych i teď po týdnu nesdělil Vám ještě rozhodnutí své ohledně znovuvydání mého spisu, rozšířeného fragmenty mé nynější filosofické soustavy. Mám dosud sta neprodaných exemplářů vydání prvního, - nebylo by v tom něco neskromného?... hodily by se k němu dosti ukázky mého přítomného nazírání na svět? a - poněmud trapno by mně bylo zabývat se onou minulou věcí, - ode dne vytištění mé knihy nevrhl jsem do ní pohled... S hlediska však materiálního mohla by mně, myslím, věc velmi pomoci, - vzata do praktické ruky. Rozhodnutí odviseti bude od nejbližšího vývoje zevních událostí i vnitřního mého stavu.

Ten se teď lepší; mám dobré naděje, všude. Přátelé pomáhají mně velmi laskavě radou a činem. Místo dosud nemám; bydlím stále v hotelu "Krása" na Královské tř. ve Vysočanech.

Dovolil byste laskavě, abych až možno bude, směl Vás navštívit?

Te nejkrásnější ve věčnosti vroucně přeje Vám
v lásce a úctě oddaný

Ladislav Klíma

L. KLÍMA O. BŘEZINOVÍ

Vzácný pane!

Dovoluji si oznámit Vám, že od minulého čtvrtka pracuji v Žiželicích n.Cidlínou na regulaci této řeky, hlavně řídím - parní čerpací lokomobilu... Ing.p.J.Kříž, přítel Chalupného, je mým chelem.

Jde mně to dobře a jsem dosti spokojen.

Na znovuvydání svého spisu nemohu teď, jsa příliš jinak zaměstnán, myslit. Ostatně bude mně zajisté odpočinutí od intelektuálního prospěšno. -

P.ing.J.Kříž žádal mne, bych se Vás otázel, směl-li by Vás pozvat do Žiželic, kdyby Vás snad cesta vedla poblíže tohoto města. Dovolil bych si připojit se k jeho prosbě a přání.

V nejvyšší úctě

Ladislav Klíma

(strojník v Žiželicích)

9./VIII.15.

O. BŘEZINA L. KLÍMOVÍ

Stěný příteli,

nejsem teď o prázdninách doma a proto na milou Vaši návštěvu budu se těšit až později.

Co se týče knihy, věc nespěchá, i učiníte, jak bude Vám valetí vnitřní nutnost; snad bude lépe vydati nové práce v samostatné knize, jejíž úspěch vzbudí zájem i pro první Vaše dílo. Zatím však dovoluji mi, prosím, abych směl zůstat při původním svém slibu a účastnit se Vašich přípravných prací svou bratrskou pomocí.

Oddané stisknutí ruky a pozdrav. Věrně Váš

O. B.

Lahačovice, 13. VIII. 1915.

O. BŘEZINA L. KLÍMOVÍ

Vzácný a milý pane,

dopis z Žitčovic nad C., který jste mi vřídě napsal, obdržel jsem až dnes (15.VIII.) v Luhačovicích - tím vysvětlíte si, prosím, že jsem své poslední rekomandované psaní (ze dne 13.VIII.) adresoval ještě do Vysočan (do hotelu Krásna). Byl bych Vám vděčen, kdybyste mi oznámil dvěma slovy, jestli Vám můj dopis byl doručen.

Když jsem Vám psal, nevěděl jsem o Vašem nynějším zaměstnání a o Vašem rozhodnutí, že nepoužijete zatím na novou edici svých prací. Omluvte tedy laskavě, že jsem - v bratrské snaze vyjítí Vám vstříc - o té věci ještě nezmínil. Kdybyste však někdy později soudil, že by má dobrá vůle mohla Vám býti jakkoli prospěšná, obraťte se na mne s důvěrou.

Panu inž. Krížovi vyslovte, prosím, přátelský a uctivý můj pozdrav a díky za milé jeho pozvání. Rozumí se samo sebou, že bych nabídku jeho přijal ochotně, - letos však nevím, zdali se ještě do Vašeho kraje dostanu.

Zatím, ctěný příteli, tisknu Vám rukou oddaně a přeji Vám zdraví a síly. Ostatní povíme si, až svým časem bude nám práno se setkatí. Vždy Váš O. B.

Luhačovice na Moravě 15.VIII.1915

L. KLÍMA O. BŘEZINOVÍ

Můj vznešený příteli!

Stejně jako druhý list Váš z Luhačovic obdržel jsem i první, z.d.13.srpna, adresovaný ještě do Vysocan, s příloženou opětovně 100K.bankovkou. Způsobůl mně radost, jaká již dlouho na mne se nesnesla; pochmurný večer vyjasnil se náhle, ba i na obloze zjevily se hvězdy; více ještě než vědění šíří světlo pravá dobrotivost: tvoří je besprostředně, neboť radost je již světlem a světlo jest jen radostí. Těžkými stíny zatíženo bylo ovšem mé štěstí..., - ale v záři radosti, "daru příliš těžkého pro slabé ruce" člověka, honí se stíny vždy, jako ve slunci skvrny. Jak svíjí se hrdost pod "sladkými Vašimi ranami"! A železnými okovy připoutáváte k tomuto životu mne, jenž po léta jsem z něho co hodinu na odchodu, a mě co ve mně zaslívá Vám to valice... Ale-budiž! Věříte v moje vešdejší ne zcela obyčejné poslán: nejlépe odvdščím se Vám, vymasnažím-li se, bych je vyplnil. Není tak lehké toto rozhodnutí. Stále ještě vládne, chaos, tíha, hmas..; nedrmla půlnoc; nejlepší zbraň, která mně zbyla, je nedůstojná ovčí trpěli-

vost, tupé odevzdání se proudu života. Avšak nový můj způsob žití může mne dovést k novému jitra lépe, než dovedla by to má nynější vůle.. Jak prokletě příznivý je mně přece jen osud! Tak př. je můj nynější chef mým přítelem a bere všechny ohledy na mé duševní potřeby; činnost obsluhovače parního stroje vyhovuje jím téměř ideálně: je harmonickým spojením práce tělesné a duševní, práce lehké a těžší, je napínavá, nebezpečná, krásná, více hrou než prací, okupuje ducha zcela, dává mi koncentraci a přece ponechává dosti volných chvilí; styk s lidmi je při ní minimální - atd. Škoda, že je jí teď málo.., ale i to, že mám teď polovici dní volných, je mně prospěšné pro počátek... Nemohu bez mrazení obdivu i hrůzy hle-
dět na poslední doby svého života: na magickou pekelně moudrou úmyslnost jejich... Ale odpusťte mně sobeckou moji povídavost!

Tak jako tak jsem zde jen dočasně. Ještě letos zamýšlím žít v Praze journalistikou a spisovatelstvím. Nyní poprvé nezdá se mně tak nemožno spojit v jednom spisovatelství upřímné, poctivé se spisovatelstvím - živností. "P.Klíma měl by založit list po způsobu Dostoj. "Denník spisovatele" - - tak asi poradil jste mně loni prostřednictvím p.A.Pavla. - A pak - obrátím se na Vás, - ať už za jakýmkoli účelem.

Nesmírně těším se na osobní seznámení se s Vámi. -
Vydělávám si teď potřebné; ale Vám mohl bych dar
Váš poslati naspět?...-

P. inž. Kříž vřele Vám děkuje za laskavá slova, jimiž na
pozvání jeho odpovídáte. -

Každé slovo obvyklých pozdravů bylo by zde ničemnou
frází. -

Ladislav Klíma

Žitčelice n./Cidlínou, 18./VIII.15.

O. BŘEZINA L. KLÍMOVI

Vážený pane,

vrátil jsem se teprve v těchto dnech ze své cesty a proto promiňte, prosím, vřidně, že se zdržela poněkud má odpověď na krásný Váš list, který jste mi napsal do Luhačovic. Nemí však příčiny, ctěný a milý příteli, abyste mi děkoval za bratrskou ochotu, která se mezi duchovními lidmi rozumí sama sebou; ne Vy mně, ale já Vám musím být vděčen za krásnou a mužnou důvěru, s níž jste se ke mně obrátil a dovolil mi tak, abych mohl být účasten Vašeho poslání a Vašeho díla.

Buďte zdrav a zachovejte mne ve vřidné paměti. Tisknu Vám rukou vřidně, vždy věrně Váš

O. B.

Jaroměřice I. IX. 1915.

L. KLÍMA O. BŘEZINOVÍ

Vážený pane!

Napsal jste mně: "Obrátte se ke mně s důvěrou - -"
" - já Vám musím být vděčen za krásnou a mužnou dů-
věru - -".

V nejbližší době opustím Žilhelice a vrátím se do Prahy,
abych tam práci našel.

Má skoro dvouděsítní strojnická praxe zdejší, jsouc již
původně činná dobrodružným i burleskám, neměla - bez
mé viny -, ráz přísné, pravidelné práce; sotva polovici dní
jsem pracoval. Byla, zdá se mně, dosti podivuhodnou prů-
pravou k samostatné vážnější práci. Mnohými jsem se naučil
mnohou choulostivost odložit, s jinou důvěrou hledím
vstříc budoucnosti, leccos, co zdálo se mně v praktickém
životě těžkým a mně nemožným, připadá mně teď snadno
překonatelným; duševní stav můj, celkem vzato, je, třeba
ne značně, přece znatelně lepší, než ve Vysočanech. -
Trvat však zde ještě dále bylo by beze smyslu a maření
času. Vyhlidek do budoucnosti tu není, na podzim tak
jako tak regulační práce přestanou; můj zdravotní - tě-
lesní jako duševní - stav činí mně další pokračování práce

mé velmi obtížným; a schází téměř všechny podmínky
hmotné, abych se zdarem i dále ji provozovat mohl.

Materiellně mně ovšem vynesla málo; průměrně 8-10 k.
týdně. To nestačilo ovšem ani na byt a stravu. Bez Vašich
darů nebyl bych zde mohl žít. Ale značnou část jejich
vydal jsem na opatření si nutného šatstva a jiných potřeb,
- při dnešní drahotě došel poslední dobou zbytek jejich. -
Teprve předposlední týden pracovat jsem mohl nepře-
tržitě, ale pádem s kola lokomobily utrpěl jsem vnitřní
zranění v hrudi, které mně až do teď téměř znemožnilo
práci a snad i na dále znemožní. A tak jsem nyní úplně
bez peněz.

Obracím se k Vám s prosbou, abyste mně poskytl
obnos, potřebný k přestěhování do Prahy a k jednotýden-
nímu, nejskromnějšímu živobytí tam. Do té doby naleznu,
jak doufám, práci. Prosím, by obnos ten nebyl zbytečně
vysoký... Téměř beze studu napsal jsem pod vlivem Va-
šeho nazírání na tuto věc řádky tyto... Strašná laskavost
dopisů Vašich pohnula mně, že jsem se tentokrát ze všech
svých přátel obrátil na Vás...

Hodlám do Prahy odjetí 4. října. - Nejraději našel bych
tam místo journalistické; ale vezmu cokoliv jiného, práci
kancelářskou stejně jako tovární nebo vojenskou. Vaši
přátelskou radu cenil bych nade vše.

Těším se nesmírně na slavnost, až, osvobozený jednou,
budu smět setkat se s Vámi a vše Vám patřičně odplatit.
Zatím přeji Vám vše nejkrásnější, - Vám, nejdraží pane,
v úctě navždy oddaný

Lad. Klíma

V Žiželicích n.Cidl., 28./IX.1915

O. BŘEZINA L. KLÍMOVI

Přeji vroucně, milý a vzácný pane, zdraví a síly. Doufám, že tuto zásilku ještě v pravý čas před svým odjezdem obdržíte.

S přátelským stisknutím ruky věrně

O. B.

Jaroměřice I.X.1915.

Na ústřížku přiloženém patrně do obálky:

Těším se, že tentýž obnos bude mi možno zaopatřití ještě 15./VIII. a 15.IX. tak že první přípravné práce budou tím trochu kryty.

(Rukopis O.Březiny bez podpisu.)

L. KLÍMA O. BŘEZINOVÍ

Nejdražší pane!

Zásilku Vaši odbržel jsem ještě v Žitelicích, 4.t.m. - -.

Jsa poněkud churav odložil jsem odjezd do Prahy o čtyři dny.

Bydlím prozatím opět v hotelu "Krása" ve Vysočanech.

Zajisté nebudete mně vykládat za vtíravost, oznámím-li Vám příště každou změnu svého pobytu i svých osudů.

Vše nejkrásnější přeje Vám vroucně a nejvyšší úctou

Ladislav Klíma

Vysočany, 9./X.15.

L. KLÍMA O. BŘEZINOVÍ

Najdražší pane!

Počátkem října napsal jsem Vám, že Vám oznámím každou změnu svého pobytu i své situace. Jelikož dosud případy tyto nenastaly, nedovoľoval jsem si psátí Vám. Nyní však zdá se mně, že mám nejen právo, ale i, doufám, povinnost, podat Vám sdělení o sobě.

Odjížděje ze Žiželic n.C. měl jsem v úmyslu najít si v Praze co nejdříve zaměstnání, ať už jakékoli. Stalo se jinak. Okolnosti příliš nenaléhaly, přátelé pomáhali mně a dali naději, že za krátko najdu pro mne místo, dobře mně vyhovující. Čekal jsem, oddal se prozatím sobě, - svému nejvlastnějšímu: "subjektivnímu svému směru", který v posledních letech málem by mne byl udusil, který v prošlém letě a podzimě vládl jen vládě.. Oddal jsem se mu a - propadl brzo. Ale to znamená ztratit smysl pro téměř vše ostatní. Místa jsem si nehlédal, samo dosud také nepřišlo a tak žiju stále ve vysočanském hotelu "Krása" v ohyzdné, nedůstojné, absolutně nejisté situaci. -

V čem spočívá onen "subjektivní můj směr"? Mám-li být zcela upřímný - myslím, že to nevím. Zdává se mně, že teprve v hodině konce poznám, co znát měl jsem od počátku.. Neměl jsem štěstí, potkat se kdy s někým podobným. Byl jsem nucen formulovat si věc nějak: absolutně komandující Vůle; ustavičný pocit své absolutnosti; suverénní síla, Boží Síla - -. Možná označit ji i tak: snaha, ovládat вселенку: jen čistou vůlí a rozumem celou svou mysl; - "ale tuto sebeovládací snahu mají přemnozí", - namítne se; dobře, ale u nich je pouze speciálním případem jejich instinktivního života: vůle jejich, jsouc zdravě jen součástí jejich instinktů, zcela v jejich proudu, zasáhne je n tu a tam v ně, modifikujíc je, korigující, brzdící; u mne se však "čistá" vůle od samospasitelné instinktivní zcela oderval a chce ji ovládat bezpodmínečně. - Snad byla tendence tato původně jen všem společnou snahou po jistotě, cíli, pevném rotačním bodě; já však cítil jsem příliš živě, že skutečné dosažení jistoty a pevnosti provázeno je nutně pocitem své nepodmíněnosti, dovršenosti, - touto efflorescencí světa, Božím stavem "Sebeobjetím"; i učinil jsem pomocí malé přesmyčky, "Boží přesmyčky", cílem svým pocit vlastní absolutní suverénnosti, - tohoto vyzařování z dosažené nejvyšší síly -, poněkud dříve, než jsem síly té dosáhl.. Je to bláznovství?

nevím; ale snad ne zcela, neboť vím, že je mně to nutné, s mou bytostí identické, - a ta je, v instinktivním svém základu, dosti zdravá - jinak bych již nežil... Bez toho žít mně nemožno; žít s tím čistě a plně, rovněž ne; žít s tím a spolu kompromisně žít "životu" je nesmírně obtížné a via crucis. Strašné jsou důsledky, jež přivodí v instinktivním životě člověka snaha po jistotě, po skutečném ovládnutí sebe, po nejvyšším: zmizení každého pevného bodu pod nohou, zoufalá bezmoc, klesnutí k nejnižšímu. Místo vlády rozumu - hrůzné bláznění; místo abs. komand. Vále - ustavičné jen práskání jejím bičem, už pouze pro formu, jehož si myšlenky již ani nevšímají; místo suverenní síly - slabost zcela neuvěřitelná, horší, než v šílené zmatené snu. Pojem toho, čemu lidé říkají "energie", ztrácí smysl v těchto infernálních regionech a rozplývá se ve směšnou nízkost: jak možno být rozhodným tam, kde nevidíme nic z toho, pro co možno by bylo se rozhodnout? stálým, kde za vteřinu nemůžeme se rozpanenout na myšlenkovou obluku, kterou jsme předsevzali? těžko být aktivně statečným vojákem, bojujícím v ulice tak husté, že ani na krok nerozezná nepřítel od spoluzápasníka; příkaz: stůj pevně! ztrácí smysl tam, kde půda se zemetřesením extrémně vlní... Místo v boží záři, která z dálky člověka na tuto cestu zlákala, vejde brzo v noc,

oživenou jen beztvárně se válícími černými nátokami
myšlenek. . Cesta do Výše vede zprvu dolů do nej-
temnější, nejblátivější propasti, - k zaměnění podobna
cestě ke zblbnutí. Ani paprsek tam již nedopadá, světlu
poznání přístup najpřísnější zatarasen, - a nic neexistuje
teď člověku mimo příšernou jeho práci; odletnou-li myš-
lenky jeho z žaláře tyraniky do světlejších oblastí, - při-
jde-li tu náhle k sobě, zazeje proň hrozná prázdnota, a
další pokračování v myšlení sebe krásnějším stane se mu
nesnesitelným a nemožným: jen pak cítí se uspokojeným,
válí-li před sebou s nevýslovnou námahou po cestách
temných svých method obłudné stvůry každý okamžik
komandovaných "myšlenek"..; ab. kom. Vůle je ve
stadiu pupy nočním zvířetem; promiňte proto dnešní mou
nejjasnost. - - Ale podtrhl jsem slova "V instinktivním
životě". Nade všemi mými ruinami a mraky tkví pořád
ještě pocit vlastní absolutnosti, konečné spokojenosti, jako
slunce nad mořem alh. A to stačí. Co záleží na hříčkách
mých, válících se pod mnou? Boží vůle musí jednou vše
možné uzřít pod sebou, - tedy i svoji bezmoc... Půjdu
dále a dále za svým cílem - co záleží na několika smrtič-
kách? A kdyby i vědomí absolutnosti proměnilo se v pa-
vučiny^a stíny, - něco ve mně, něco pode mnou, nade
mnou povede mne dále: a, jako Čechův Žižka i "rukou

kostlivou svírat budu mlat" na cestě "k bílé hvězdě na
dalekém nebi". -

Více než kdy dříve drží me tato má fatalita teď, kdy
více než kdy dříve třeba by bylo věnovat se věcem zcela ji-
ným. Každou minutu nutno mně přihlížet, jak schopnosti
mé k "praktickému životu", beztak malé, jsou ničeny.. Vy-
datně procesu tomu napomáhá zevní má situace, hlavně
nejistota přítomnosti a budoucnosti, nedostatek podmínek,
abych přistoupit mohl k jakýmkoli osvobozovacím akcím.
Mívám pocit, jako ten, kdo pozvolmu propadá se do mo-
čálu; častěji však musím se, třeba nejsem teď právě v "dio-
nysakém" rozpoležení, situaci své smát, ji skoro milovat
pro bizzarní její fantastičnost; z pravidla jsem bezstarostný
a lhostejný. - Což činit dál?.. To, co musí se mně nyní zdát
přirozeným a takřka samozřejmým, učinit teď nechci.
Chci dále jít po dosavadní cestě. Jak učinit to možným?
"Rozmachem skutečné síly se osvobodit!" Ale tato síla je
nemožná, dokud nynější směr můj vládne. "Tedy roz-
machem síly vyrvat ze sebe směr ten!" Totéž, jako vyrvat
ze sebe srdce; ostatně je zde circulus vitiosus, - a tím je
věc u praktického skeptika odbyta. Avšak možno přec jen
vládu mého "subj.směru" zmírnit, - zmírněna napomáhá
pak praktické síle stejně, jako ji znemožňuje, je-li ne-
omezená... A podobně nechá se snad vše ostatní sklídit

nějak za pomoci v pravý okamžik k pomoci vědy přeskakujícího osudu... "Cesta kompromisů" je v tomto světě polovičatosti nejmírnější ze všech cest --.

Doufám, že vřídne přijmete tuto malou, špatnou, ale jak možno upřímnou informaci. V nejvyšší úctě, vděčnosti, lásko zůstávám

vždy Váš

Ladislav Klíma

Vysočany 3./I.16

E. CHALUPNÝ L. KLÍMOVI

Tábor 1/8 1917.

Drahý příteli!

Každý Váš dopis otevře nové obzory svou mocnou charakteristikou a hlubokými postřehy. Bylo mi pravdou rozkoší přečíst Váš dopis poslední, ač ovšem se nemožu ubránit obavě, že si o díle mém děláte příliš velké illuse a že pak snad budete následujícími svazky zklamán. Přes to některé Vaše úsudky mne velice potěšily, hlavně výrok o souznění mých myšlenek s věcmi. Budiž si tvůrčí síla lidské myslí sebe podivuhodnější a autonomější, přece zejména věda založená na empirii musí neustále dbát požadavku, aby její výtvořky se s věcmi shodovaly, ovšem pokud abstrakce se může shodovat s jevy. Hledím dbát ideálu toho vždy, dát na sebe působit událostem a věcem a tyto zážitky vniterně zpracovávat bez násilí a předsudků. Zdá se mi někdy, že tato věcnost je význačná právě pro povahu českou - zvláště dělal na mne takový dojem zápas Frištenského s Lurichem na Letné: připadalo mi, jakoby te_chnika Frištenského byla vtěleným realismem (v pravém smysle), jenž arci nevylučuje osobnost.

V říjnu snad vyjde druhý svazek, kde bude méně citátů a více myšlenek mých vlastních. Doufám, že Vás tento svazek zaujme více než první, příliš knihový.

Poslední dobou dostávám často zprávy od Pavla. Je pořád v Urzumu (gub.Vjatka), ale od dubna si stěhuje na přísnější dozor na větší nepohodlí. Na Vás vzpomíná neustále, posílal jsem mu Vaši adresu.

Toužebně čekám na konec války, který by nás všechny postavil do lepší situace. Váš hluboce oddaný

E. Chalupný

Vysočany, 20./VIII.17.

Drahý příteli!

Dovoluji si sdělit, že bydlím teď prozatím opět v hostelu "Krása" ve Vysočanech. - Ve fabrice dal jsem výpověď, - hlavně proto, že - nasmějte se, či lépe smějte! - stal jsem se společníkem fy."Böhler, Klíma, sp.s r.o., Manufaktura tabákové náhražky." Předběžné práce jsou hotovy, mělo to už začít, zdrželo se, začnemě asi 1./9. Známu svého bydliště dovoluji si Vám oznámit. - Snad to dobře půjde, bude-li mít B.(snad Vám o něm Kříž někdy mluvil) dost peněz do začátku.

Můj vnitřní stav byl by teď snad velmi příznivý, kdyby mně čert nebyl ušedřil silný, právě měsíc starý průjem. Následek: fyzická zmalátnělost a duševní znechucení, jaké až dosud jsem nepoznal.. A nic trvale nepomáhá; jest ovšem těžko, dnes trochu hygienicky se stravovat... Nedostanu-li, při nynější osláblosti a zmenšení resistenční síly organismu dysenterii, budu na svá střeva pyšnější než na co jiného.

Velice mne potěšilo, že poslední dopis můj potěšil Vás... Každá drobná pochvala z Vašich úst způsobila

mně vždy větší radost, že ódy jiných; protože chválíte jen tam, kde schvalujete, schvalujete jen tam, kde vskutku je ně co chvályhodného, - následkem své schopnosti vidět věci, o něž byla minule mezi námi řeč, - kterou Vám zá-
vidím. Duch Váš "neztratil dosud shodu s přírodními věcmi" (slova Emersonova o Napoleonovi). Snad i já mám od přírody trochu Vašeho daru, zrcadelné oko; pokalil jsem si je axiomatem, že skutečností, věcmi je vše, co existuje, t.j. všechny psychické stavy (je pravdou vše, co člověk myslí, cítí, líbí jen, co prázdným pozlátkem se třpytí - Sv.Čech, Na Valdštýně). Na této však cestě vzdálíme se nepozorovatelně na mile od skutečnosti "empirické" a zabloudíme do močálu monstrosního, groteskního rozkonotření se s "pravdou věcí". Nebýt, třeba na konec zevní svět a i ty nejvnitřejší, nejtemnější a nejkluzější duševní stavy spoutány jsou řetězem jediné velké pravdy a harmonie, - duch lidský není dosud silný dost, aby jeho labyrintní klikatiny až na konec stopoval, - praktickým vodítkem axioma oněho člověka být nemůže; a třeba internita a externita jsou koordinovány, - pro člověka je zároveň pravda vnější superordinována pravdě vnitřní... Souhlasím, že vynikající věcnost je českou národní vlastností; ale zároveň, myslím, jest jí i ono moje absolutní rozšiřování pojmu skutečnost, - do sféry citu,

mortality, illuse, blouznění etc. (spojení mysticismu s racionalismem..); Čech je schopen moudrého omezení se, - upření pohledu na úzký úsek horizontu a jasného vidění ho; ale nechce se vždy omezit, chce objat pohledem celé kolo horizontu současně, - resultat, - že vidí jen mlhy. Zde snad jedno vysvětlení, proč český realismus provázen je tak často ukrutnou omylností na celé čáře, viděním všeho na ruby, různými daltonismy, počítlostmi, hraničícími na dementiam...-

Vřele Vás zdraví v úctě oddaný

Lad.Klíma

L. KLÍMA O. BŘEZINOVÍ

Vzácný pane!

Dozvěděl jsem se od svého přítele, p.inž.M.Srba, že budete pravděpodobně tyto dny v Praze. Bylo by mně nesmírnou radostí sejít se s Vámi. Je-li schůzka se mnou dosud Vaší vůlí, - mohl byste mně to laskavě dát vědět? V tomto případě raďte vše bližší určit Vy. Dovoluju si jen podotknout, že, když jsem s p.Srbem o možnosti sejít se s Vámi mluvil, nabídl se on, na můj nápad a žádost, laskavě, že by nám být svůj kdykoli propůjčil; ten byl by k tomu vhodný a jest asi jen 10 minut od Bílkova domu vzdálen. Jinak vše dle Vaší vůle. Adresa má je stále: Vysočany u Prahy, hotel "Krása"; ale rychleji i jistěji došel by mne Váš eventuelní list, kdyby byl adresován na p. inženýra M.Srba. - V nejvyšší úctě vždy Váš

Ladislav Klíma

Vysočany 26./VI.20.

O. BŘEZINA L. KLÍMOVI

Vážený a drahý pane,

promiňte, prosím, vřdně, že teprve dnes, po svém návratu do Jaroměřic, odpovídám na milý Váš list. Zdržel jsem se v Praze jen krátce, neboť přátelé Bílkovi, u nichž jsem bydlel, odjížděli již počátkem července do jižních Čech na prázdniny a jiného bytu nechtěl jsem v přeplněném městě již hledati. Ostatní vysvětlil Vám zajisté přítel náš p. Dr. Chalupný, s nímž jsem se na několik krásných okamžiků setkal a po němž jsem Vám vzkázal bratrský svůj pozdrav.

Kdybyste však, drahý pane, odhodlal se navštívit mne někdy v Jaroměřicích, uvítal bych Vás s radostí jako svého vzácného hosta a nerušeně, jak to v nepokoji pražských sletových dní nebylo by možno, pohovořili bychom si o mnohých věcech, které nás spojují. Stačilo by jen napsatí mi několik slov, abych byl v době milé Vaší návštěvy doma; chystám se totiž v druhé polovici tohoto měsíce na kratší cestu na Slovensko.

Zatím vzpomínám na Vás vroucně a tisknu Vám ruku s bratrskou oddaností. Váš

O. B.

Jaroměřice, 4. VII. 1920

L. KLÍMA O. BŘEZINOVÍ

Vzácný pane!

Napsal jste mně r. 1915., abych, kdykoli si oš Vás ně-
čeho budu přát, obrátil se k Vám s důvěrou. Osměluji se
učinít tak dnes.

Od doby oné byla má hmotná situace stále velmi špatná.
V brzké době zlepši se patrně radikálně. Vydám více
knih, získám si, doufám, jméno. Napsal jsem též s dr. Ar.
Dvořákem veselohru, která bude na Tři krále v Nár. Di-
vadle provozována a která dle soudu všech bude mít
značný úspěch. A po ní mohly by rychle následovat jiné.

Momentálně však je mé postavení horší, než kdy dříve.
Časopisy nechtějí mé příspěvky.. Vydělávat jiným způso-
bem nedovoluje ani můj duševní stav ani vnější poměry.
Přátelé by mně sice rádi pomohli, abych přestál prosinec,
ale sami nemají.

Byl bych Vám nesmírně vděčen, kdybyste mně půjčil
obnos libovolné výše. Navrátil bych jej během příštího
ledna. - Promiňte dohroty.

Děkuju za laskavé leňské pozvání mne do Jaroměřic. Že
jsem ho dosud nepoužil, příčinou toho byl jedině nedo-
statek peněz. Sejití se s Vámi bylo vždy jedním z největších
přání mého života. V nejvyšší úctě a oddanosti

Ladislav Klíma

Bez data (dle obsahu počátek prosince 1921)

O. BŘEZINA L. KLÍMOVI

Ctělý příteli,

oznamuji mi laskavě kam máš zásilku adresovati. V milém
Vašem listě adresa chybí a neví, zdali dosud zůstáváte
v hotelu "Krása" jako druždy. Jakmile obdržím Vaši
správu, zašlu poukázku obratem pošty. Za přátelskou
vzpomínku díky a bratrské stisknutí ruky.

Vždy Váš

O. Březina

Jaroměřice 7. XII. 1921.

L. KLÍMA O. BĚZINOVÍ

Vzácný pane!

Bydlím stále ve Vysočanech u Prahy, hotel Krása.

Poslední dopis psal jsem v chaotickém stavu a rušen, -
promiňte laskavě!

Vroucí díky!

V nejvyšší úctě a odanosti

Ladislav Klíma

Karlín 9./12.21

L. KLÍMA O. BŘEZINOVÍ

Vzácný pane!

Slíbil jsem, že dluh svůj zapravím během ledna, předpokládaje přede vám, že premiéra Dvořákovy a mé hry bude, jak bylo ustanoveno, na Tři krále. Byla odložena; tyto dny teprve započaly zkoušky; hráno bude pravděpodobně za 3 týdny. Doufám, že laskavě prominete odklad a dovolíte, abych zaplatil až po premiéře...

Bylo by těžko vyřici, jak ~~p~~rospěla mně až do dnes Vaše zápůjčka. Ještě jednou díky!

Ale situace má je nyní opět velmi špatná.. Směl bych ještě jednou obrátit se na Vás s prosbou o zapůjčení malého obnosu?... Ale prosím zároveň snažně, abyste ji odmítl, přišlo-li by Vám splnění její jakkoli sebe méně nevhod. Doufám, že nemusím se před Vámi příliš stydět, zůstávám v ne jvyšší úctě Vám navždy oddaný

Ladislav Klíma

Vysočany, hotel Krása

20./I 22.

L. KLÍMA E. CHALUPNĚMU

o své návštěvě u O. Březiny v Jaroměřicích dne 13. června 1926.

U Břez. bylo to nádherné. Předstihuje každé očekávání a naději. Ač se s jeho základními pokroky založením nemohu nikdy spřátelit, je velký, dobrotivý, nade vše bohatý a světlý.

Z korespondenčního listu z 2. srpna 1926.

POZNÁMKY A DODATKY.

Chalupný Klímovi 20. 5. 1905

Jak je známo, vydal Klíma svou první knihu, "Svět jako vědomí a nic" anonymně, jen se šifrou L. Jediné bližší označení knihy bylo: "Tiskem a nákladem Emanuela Stivína v Praze". Podle Jos. Kodíčka (viz. Chalupného "Dopisy a výroky Otokara Březiny" str.175) poslal Klíma svou prvotinu Vrchlickému a Březinovi, který na ni koncem roku 1904 při návštěvě Chalupného v Jaroměřicích Chalupného upozornil, označiv ji za "nejodvážnější výtvar myšlenkový" české filosofie (tamtéž str.176). Tenkrát byl Chalupný jako advokátní koncipient v Mladé Boleslavi.

Tímto dopisem počíná dlouholeté lidské i literární přátelství Klímove s Chalupným. Prvním literárním projevem tohoto vztahu byly propagační a kritické stati Chalupného v Přehledu a České Myšli z roku 1906 (viz o nich Klímovy dopisy Chalupnému z 23. a 26. června 1907 a poznámky k nim). Z okruhu přátel Chalupného také vyšli skoro všichni pozdější přátelé Klímovi.

Klínova anonymita se pro širší veřejnost udržela až do roku 1911; v tomto roce totiž vydal Karel Horák ve své "Stopě" (1. ročník) zvláštní číslo (~~str.~~^{str.} 23 ročníku 681-708),

nadepsané: "Z knihy, která nebyla čtena" a věnované ceše
Klínově filosofické prvotině, z níž tu byl pořízen obsáhlý
výbor. Ke konci výboru byla v "Lístárně redakce" připojena
poznámka: "Kdo jest autorem knihy, která nebyla čtena a která
dala podnět ku dnešnímu zvláštnímu číslu 'Stopy? povíme v příš-
tím čísle, kdež také myšlenku tohoto zvl. sešitu objasníme."
V dalším (24) čísle pak vyšel úvodník Jos. Kodíčka: "Autor
knihy, jež nebyla čtena", kde byl jako autor knihy označen
Ladislav Klíma. Ke konci tohoto článku byl čtenář upozorněn,
že "P. Klíma bydlí ve Vrsovicích, Na Královce 507 a pošle knihu
za 2K" a v poznámce stálo: "Jediný rozbor knihy Klínovy pochází
z pera E. Chalupného (Přehled 1906 a Česká Mysl 1906), jinak
naše oficiální věda jedinému českému pokusu o filosofickou sou-
stavu nevěnovala slůvka odporu nebo souhlasu".

Do mlčení kolem Klínovy knihy promluvil po r. 1911 až v r. 1913
zase "Přehled, který přinesl v "Besedě" "Úryvek z chystané filo-
sofické knihy Ladislava Klíny"" (č. 43., 18. 7. 1913, strana 720, 779)
s touto poznámkou:

"Přinášíme ukádku nové tvorby autora, jehož první filosofická
knihka "Svět jako vědomí a nic" naší kritikou byla jednomyslně
ignorována, až na dvě úvahy E. Chalupného (V České Mysli 1906 a
Přehledu roč. IV, č. 37 a 38). Rozsáhlejší svou studii o svérázném
zjevu Klínově zařadil E. Chalupný do II. svazku svých "Drobných
spisů". V poslední době upozornil na knihu a se souhlasem autora

odhalil její anonymitu Jos. Kodíček v loňském ročníku "Stopy".
Blíže sdělení o spisu Klínové přináší dnešní rubrika "Ze dne".

Podle tohoto sdělení "převzala administrace 'Přehledu' do
komise zbytek nákladu Klínova díla a rozesílá tuto knihu za 2K,
abonentům za 1K 60hal., oddávajíc se naději, že zájem o tuto rásou-
tou, českou knihu bude úměrný její hodnotě."

"Úryvek z chystané filosofické knihy Ladislava Klíny" byl poje-
do "Traktátů a diktátů" pod nadpisem "Filosofické fragmenty".

Chalupný Klínovi 14.7.1905

Knih, kterou Ch. Klínovi poslal, byl jeho "Úvod do sociolo-
gie", vydaný 1905 nákladem vlastním v komisi Hejdy a Tučka
v Praze.

Klíma Chalupnému 21.IX.1905

Klíma nescuhlasí s dedikací Chalupného "Úvodu do sociologie".
Tato sněla: "Připisuju tuto práci všem, jejichž myšlének jest v
ní použito, bezděčným spolupracovníkům známým i neznámým."

Klíma Chalupnému 23.VI.1907

"Půl roku totiž - musíte vědět, nepíšu nic jiného než fanta-
stické romány" - O tomto oboru Klínovy činnosti otiskují úryvek
Klínova dopisu ze 16.XI.1918, jeho příteli Aloisu Fidlerovi:

Vše, co jsem v oboru novellistiky vytvořil, povstalo od
r.1906 do 1909. Před tím - ani řádka; později jen krátké

náběhy k novým románům - zničené; jedině letos napsal jsem asi 250 str. souvislých, německých, asi čtvrtinu románu, který chtěl bys být metafysickým systémem v belletristní formě. - Škoda mimochodem, že jsem to nepěstoval dál, že jsem se tomu nemohl cele věnovat. Bylo to velmi příječné, žít zcela v těch féerických regionech, velmi zářivé pro mne, snad zachránilo mně to život nebo aspoň rozum, mohl jsem stát se renomovaným romancierem, mít peníze, být člověkem a ne stambulským psem. Ale zprvu praktický filosofické aspirace, potom theoretické meditace, na konec prázdná kapsa odvrátily mne od toho, vzaly mně chuť válet se sybaritsky ve vonných těch oblacích a daly za to vysílení, chaos a rozvrácenost, jaké si možno jen přát. Jedno! Požehnáno buď vše! Vše špatné jest jen hněj; do věčnosti rostou naše osení: žádný stvoř se v ní nezlomí, žádný klas nezůstane hluchý.

Tedy:

1. Hlavní produkt byl velký román, nazvaný provisorně (a špatně) "Lidská tragikomedie a Boží komedie". Hlavní osoby: Dico (v prvých dílech zvaný Cesare), Riccardo, Edgar, Fabio, Ippolito, Pietro, Ziata, Forcia, Eura (Arges-tea), Editha, Alzira (Zprvu Fatima), Lesbia, Hedona, Roxana. Projektováno 7-8 dílů; napsány čtyři (asi 4000 stran mohly by obnášet). Psáno vesměs tužkou. Zprvu

smýšleno jako pouhý napínavý, krvavý román: pozvolna transmutováno v něco víc a více spirituálního, non plus ultra karionního. Cesare byl zprvu jen něco à la Mayúv Old Shatterhand nebo Stornan (Kniže skal), pak Napoleon, po té cosi jako "nejvyšší člověk", jak si jej ve "Světě jako vědomí a nic" portraituju, konečně stal se z něho egosolističtí Člověko-Bůh... Přetřené nesrovnalosti v díle tom nesmí Vás smést; přes svou hybriditu zůstává v podstatě něčím velkým, mně velmi drahým. Ovšem mám na zřeteli víc to z něho, co zůstalo mně jen v hlavě, čemu okolnosti nedovolily vzít na sebe dosud tělo.

2. Román (prov. nazv.) "Údolí největšího štěstí". Se-
stává ze 3 dílů. 1. Život-sen (napesný inkoustem za úče-
lem uveřejnění, ergo krotký a psí) - t.j. historie uaučení
Silvie, Ady a Nelly a příchod jejich do "Údolí největšího
štěstí", - 2. Životopisy 16 bydlících tam nymf, cyklus
16 novell, z části dobrých, tedy neuveřejnitelných. -
3. Vyprávění co celá ta cháska v Ú. n. š. po příchodu
Silviině tam tropila. Znamení, nepředstílně per-
verní, bez výjimky spálené; každý večer spálil jsem
principiálně, co ve dne se rdění napsal.

3. "Astrea". Inkoust pro nakladatele; konvenční, slabý
nezdařený, pessimistický románek.

4. Román "Sous triumpans". (Vittorio, Eugenio, Stella). Tužkou. Embryo něčeho cenného. Hlavní idea: Vraždění lidí z téhož důvodu, proč chodí se střílet zajíci a koroptve.

5. "Český román" (dr. Volný, Olga, Irena, Sida). Hlavní ideou poslední aforismus mého uveřejněného spisu. Prodělal podobné metamorfozy, jako onen obrovský román: stále víc pozvedá se z bahna "konvenčnosti", stále bláznivější a divočejší se stává; z Volného v chromé kapitole (poslední ještě inkoustem ze vzdoru psané - ostatek jen tužkou) stává se embryo Dia. Kapitola ta (Marie nemocná, Olga vrátivší se z lesa, Volný ze své poslední schůze, noční jeho diskurzy s Irenou, Ireny se Sidou atd.) je plivavá na vše, co se zvalo literaturou; upřílišněno nemoze, příliš široké a ne zcela zdařilé, ale všude zajímavé.

6. Romaneto o dru Grabnerovi: Sen nevěsty, na níž je jí ženich činí dojem mrtvolky. Romeslné dílo, třeba snad trochu napínavé jako všechna má beletrie; tužkou psáno.

7. Romaneto o mladém blázni, odhodivším své jašně, aby "Trpěl". Nevím už jak se ten idiot jmenoval - jeho milanka myslím Ina, jeho přítel Herbert. Základní idea: schopenhaurovské nagování vůle k životu. Naprosto falešná, morální dokonce vše, slabá, dle možnosti kor-

rektní; mohla by mít úspěch. Tužkou.

8. "Román ve věčnosti". (Selen, Aeterna, Ignea, Te-
netro). Tužkou. Nádně vysoustruhovaná mohla by to
být věc znamenitá, féerická...

9. Román "Skutečná událost, sběhnuvší se v Postmor-
talií" (Genor, Gena) Mohlo by to být ještě daleko význam-
nější než předešlé. Koncipováno jako literární revoluce.
non plus ultra. Bláznovstvím, smělostí předstihuje vše,
co tu bylo. Tužkou.

10. Drama o Holenovi, Orthii, Thyonei. Jakýsi pedant
k "Sous triumpfans" Myslím, že to bylo úplně spáleno.

11. Drama "Thanata". Slabší pedant ke Genarovi,
ale bezohlednější. Zeela spáleno.

12. Asi 30 fantastických novell. Některé stály za psaní,
tím spíše za čtení. Částečně inkoust, mnohem víc tužka.
Nejdelší, malý román "Utrpení knížete Sterenocha",
mohla by být nejnapínavější a nejzaujímavější ze všeho,
co bylo napsáno, kdybych to byl přepracoval. Tenkrát
jen ukuchtilm něco více cenného, tenkrát jen mám větší
tvrdší rozkoš, když vrátím se po několika aspoň týdnech
k věci jednou už napsané, duši silnými už kořeny protlačuji
a vypracuju ji pečlivě do detailů. Mnohé spisovatele třeba
pozuzovat jen dle toho, co jim "z pera vytrysklo", všechno
pozdější "zdokonalování" je zhoršování, reformování de-

formování. Jsem opakem této instinktivní láje. Čině
není řečeno, že by první má "výtrysky" byly špatné. Ale
koncepty jsou to vždy jen a skizy, jen materiál, jen cihly
a ne ještě dům. Tak je třeba dívat se na všechno téměř,
co je v rukopisech těch tužkou psáno; nepřírovnávat
k tištěným knihám. Leccos z toho napsáno jen pro vy-
plnění místa a času, z maretty, že toho dne musí být ta či
ona kapitola dokončena, z pověry, že každá stránka má
být dopsána do konce; mnohé a mnohé v epilogu - ne
zbystrující, ale stupidisující - a ve stavech ještě horších.

Kdybyste podal své mínění o tom, nechaly-li by se
věci ty nějakým šikovným způsobem upotřebit, byl bych
Vám velmi povděčen.

Mezi oněmi autografy ušlými manuscripty, byly, myslím,
i věci "theoretické", traktáty, aforismy. Také snad kousky
mého deníku. Nemáte je? -

Otištěno dle "Gannovatele Symposia" č.24 ze září 1929, protože
originál rukopisu nebyl po ruce.

"Díky za Vaše referáty...." Jde o Chalupného články, napsané
o Klímově knize "Svět jako vědomí a nic" do rubriky "Filosofie"
v "Přehledu", ročník IV., 1905-1906, číslo 37. z 8. června 1906
a 38. z 15. června 1906. (Strana ročníku 657 a 674) a v České Myšli
1906.

Viz o tom další Klímův dopis Chalupnému.

Klíma Chalupnému 26.6.1907

"Děkuju vřele za Vaše kritické referáty!" - O tom viz předešlou poznámku.

"Jste jediným, kdo se o dílo mé činně zaujal" - O této skutečnosti uvádí některé další podrobnosti Chalupný v "Dopisech a výrocích O.B." a v úvodu ke II.svazku svých "Drobných spisů", kde je otištěna i Ch. práce o Klímovi z r.1906: L.Klímův "Svět jako vědomí a nic". Črta z české metafysiky. - (Psáno r.1906). Když Ch. tuto úvahu v r. 1906 poslal Fr.Krejčímu k otištění v "České Mysli", došla jej (16.února) tato odpověď:

Velectěný pane doktore!

Posílám dle přání Vašeho rukopis zpět s podotknutím, že v této podobě bychom jej nemohli otisknouti. Spisek, o němž článek Váš jedná, záleží z aforismů, které nejsou spojeny myšlenkovým tmelem v jeden logický celek a neobsahují opravdu nic, co by otvíralo nějaké nové perspektivy - alles schon da gewesen.

My bychom si přáli od Vás kratší referát o tom spise a potom vlastní Váš názor ve zvláštním článku, beze vztahu k onomu spisku a žádáme Vás za to.

Ve vší úctě

Krejčí

Klíma Chalupnému 27.11.1907

Týká se určitého spisovatele, s nímž E.Chalupný před tímto dopisem měl konflikt.

Klíma Chalupnému 22.10.1908

"Opětovný dík za anonce!" - Jde o insert v "Přehledu" roč.VII. 1908-9, str.43 ze 2.října 1908, který zněl: "V kom-
st ~~st~~ ~~st~~ ~~st~~ knihtiskárny Em,Stivína v Praze, Myslíkova ul.
vyšla kniha "Svět jako vědomí a nic" 161 stran za 2K. Vyso-
ce pozoruhodné dílo filosofické a psycho-logické, jdoucí
ve stopách Schopenhauerových a Nietzscheových."

O Klímově beletrii viz dřívější poznámky.

Klíma Chalupnému 29.3.1909

"Prodám baráky a přijde-li kupec, haním mu je a směju
se jim..."

Ve svém životopise z roku 1924 píše Klíma:

V zimě r.1909 zemřel otec - právě když došly poslední
pohledávky, které jsem měl u něho. Zdědil jsem po něm
jeho baráky. Byly na nich dluhy, ale při prodeji mohl
jsem odnést 10-12.000 zl. čistých, kdyby se byl o to
aspoň trochu staral. Ale právě tohoto roku a následují-
cího dostoupil jsem vrcholu svého dosavadního života:

našel a partiellně přisvojil si Decessenci. Kde myslí, že v tomto stavu možno věnovat denně jen pět minut praktické praxe, nemá ponětí, co je vyšší duševní život. Anaxagoras - jenž tohoto stavu nadošel - zanedbával naprosto svůj statek. Když mu radili, aby aspoň trochu svého času věnoval praktickému, nechce-li přijít na mízu, řekl: Jak bych to mohl udělat já, jemuž kapka moudrosti je milejší než kádě zlata!

Klíma Chalupnému 4.9.1910

"Stále čekám, že dostanu nazpět onen román..." - Jde o "Český román", o kterém mluví Klíma pod bodem 5 v dopise svému příteli A.F. ze 16.XI.1918. Viz poznámku k dopisu Klímovi z 23.června 1907.

"Je zcela pravda, že belletrista nejsem..." Na tomto místě reaguje Klíma na Chalupného kritiku svých románů; Chalupný je četl v rukopise a napsal Klímovi, že je filosof a ne belletrista.

"Přeje Vám štěstí k nové kariéře..." Chalupný otvíral v září 1910 svou advokátní kancelář.

"- potencovaný Tristram Shandy". - Román Laurence Sterneho (1713-1768), který Klíma asi četl v německém překladě A.Seuberta: "Leben und Meinungen des Herrn Tristram Shandy" (Reclam U.B. č.1441-1445).

Tato kniha byla vysoce ceněna mistry Klímovýmí. Goethe o ní řekl 16.prosince 1928 Eckermannovi: "Ich verdanke den Griechen und Franzosen viel, ich bin Shakespeare, Sterne und Goldsmith Unendliches schuldig geworden". Schopenhauer o ní napsal: "Tristram Shandy freilich hat so gut wie gar keine Handlung; aber wie sehr wenig hat die Neue Heloise und der Wilhelm Meister! Sogar Don Quixote hat verhältnismässig wenig, besonders aber sehr unbedeutende, auf Scherz hinauslaufende Handlung; und diese vier Romane sind die Krone der Gattung" (Parerga und Paralipomena II., str 474 Brockhaus). Nietzsche v "Menechliches Allzumenschliches" (II.dil, §113.) zve Sterneho "Der freiste Schriftsteller" a vnuje mu naděsný obšírný odstavec, z něhož budíž uvedeno alespoň toto:

"Wie dürfte in einem Büchel für freie Geister Lorenz Sterne ungenannt bleiben, er, den Goethe als den freisten Geist seines Jahrhunderts geehrt hat!"

"Sterne ist der grosse Meister der Zweideutigkeit - dies Wort billigerweise viel weiter genommen als man gemeinhin thut, wenn man dabei an geschlechtliche Beziehungen denkt."

"...seine Sentenzen enthalten zugleich eine Ironie auf alles Sentenziöse, sein Widerville gegen das Ernsthafte ist einem Hange angeknüpft, keine Sache nur flach und äusserlich nehmen zu können" -

"...er erhebt sich eben als meisterhafte Ausnahme über

Das, was alle schriftstellerischen Künstler von sich fordern: Zucht, Geschlossenheit, Charakter, Beständigkeit der Absichten, Überschaulichkeit, Schlichtheit, Haltung in Gang und Miene."

"Eine solche fleisch- und seelenhafte Zweideutigkeit, eine solche freigeisterei bis in jede Faser und Muskel des Leibes hinein, wie er diese Eigenschaften hatte, besaß vielleicht kein anderer Mensch."

K l í m a C h a l u p n é m u 2.5.1912

"Po přečtení každého Vašeho spisu..." Týče se II. svazku "Dobrych spisů E.Chalupného", "Studie o Otokaru Březinovi a jiných zjevech českého umění a filosofie", přinášejícího i Chalupného "črtu z české metafyziky", o které jsme se již zmínili v poznámce k dopisu L.Klímy Chalupnému z 26.6.1907.

K l í m a C h a l u p n é m u 31.5.1912

"slepě vášnivého praktikování filosofie" - O tom viz "Vteřina a věčnost": Moje filosofická konfese a dodatky k ní (str.164 a další), "Vlastní životopis Ladislava Klímy" (Pícko 1937) a "Filosofické listy Ladislava Klímy".

K l í m a C h a l u p n é m u 5.7.1915

Jména z vnějších důvodů zkrácena.

Pro charakteristiku tohoto období Klímova života uvádím dopis Klíma jeho příteli Dru A. Křížovi ze dne 13. července 1915:

Velectěný příteli!

Opustil jsem právě Horušánky. Bydlím na několik dní v hotelu "Krása" ve Vysočanech, téměř bez prostředků, místa, známostí... Rád bych našel v Praze existenci; žádné práce se nezříkám, která by schopnostem mým odpovídala. Věděl-li byste o něčem, velkýmí díky byste mne zavázal. Rovněž valice bych Vám byl vděčen, kdybyste mně byl v této ošklivé situaci radou nápomocen. Potřebuju - vzhledem k mému nynějšímu kurioznímu stavu duševnímu, především přítele který by mne tak trochu nejprvnější dny vedl.

Neobtěžoval bych Vás těmito žádostmi, kdyby všem ušlechtilým duším nebylo potřebou pomáhat jiným a hlavně přátelům. - Doufám, že nejste u vojska? Mohl byste mně sdělit adresu p. Pavla a p. Kodíčka?

Dopíšete-li mně, učiňte to, prosím, co možno brzo... Těším se, že si za nedlouho s Vámi zas pohovořím a zdravím Vás s úctou!

Váš

Lad. Klíma

Vysočany 13. VII. 1915.

"Nemoc bránila mně učiniti to dříve..." Viz poznámku k dalším dopisům.

"vyštěbetal jsem dříve o s-v-ě toho tolik..." "Považuji s-vu za to nejvznešenější..." Obě tato místa vysvětluje pokračování: "Za přítomných okolností zdá se mně Odchod směšný a nedůstojný". Jde zřejmě o naražku na sebevraždu - o to viz poznámku k dopisu Březinovi ze 14.7.1915.

K l í m a B ř e z i n o v i 14.7.1915

O vnější situaci Klímově viz list předchozí s poznámkou k němu.

"Duševní stav můj je právě takový, že těžko bylo by žít"
"Nebýt mé monstrosní choroby--". Nemoc, o které Klíma psal 5.7.1915 Chalupěm je totožná s "duševním stavem" a "monstrosní chorobou", o které píše zde, i s "luriosním stavem duševním" dle dopisu Dru Křížovi, citovaného v předešlé poznámce. K objasnění a pochopení těchto duševních stavů filosofa, který "na podlehnutí na př.finančním okolnostem hledí stejně, jako na podlehnutí progresivní paralýze" (Fil.listy str.14) sluší upozornit především na "Filosofické listy L.K.", ze kterých budiž uvedeno několik řádek: "Můj případ je prostý, jsem člověk, jenž, dokonav těžkou práci, leží rozdrásán a na smrt zemdlen."(str.15).Jsem "vůbec stále ještě ve vysokém stupni intelektuálně rozbitý a nemocný. Kdybych byl zdráv jako každý pes, co bych ti tu doklízal! Ale to je kletba zdraví na této zemi, že je

nizké, a vznešenosti, že je nemocná..." (str.80-81.)
Tato poslední slova byla napsána sice až 1922 - ale stav, kdy Klíma byl "stále opilý nebo více méně poopilý" (Fil.1. str.80) a ve "vysokém stupni intelektuálně rozbitý", byl ve všech těchto letech chronický. O tom, pocházela-li Klímova "intelektuální rozbitost" a "nemoc" a z toho konec konců i jeho ubohá existence hmotná z jeho "slepě vášnivého praktikování filosofie" či naopak, zda mu jeho filosofie sloužila jen ke "skrácení" zevně chudáckého živobytí, je ovšem možno se "přít". Faktem však je, že Klíma filosofii "praktikoval" dříve, než o všechno přišel. To je "empiricky" dokázáno a tak Klímu viděli i nejbližší jeho přátelé, kteří ostatně jen proto byli a mohli být jeho přáteli. K nim patřili také Březina a Chalupný.

Sebevražda nebyla u Klímy nikdy útekem, naopak vyvrcholením. Roku 1919, ježž K. označuje za vrcholný ve svém duševním životě, kdy bylo "dovršeno" a "nebylo dál skoro co dělat" (Vteřina a věčnost 172) píše svému příteli: "V některých půlhodinách byl jsem Hotový, byl jsem Hotovostí. Hloupé dost, že jsem v nich, jak jsem měl chuť, nepřeseknul tento lidský život. Od té doby se v jistém smyslu nudím." Sebevražda by tedy byla logickým závěrem "dovršenosti" u tohoto filosofa, jdoucího po smyslu hlavně předsekratiků za zásadou, že "hlavním dílem člověka je vždy udělat sama sebe". Byla

by, jak píše Chalupněm "tím nejvznešenějším", "cílem o sobě". - Za dané bídné Klínovy situace se mu ovšem, dle slov psaných Chalupněm, zděl "Odchod směšný a nedůstojný".

"Na Vás, právě na Vás, můj jediný, nenáviděný a milovaný opovrhovaný a zbožňovaný obracet se, - obracet se nejdříve takto!..."

Z dopisů Klínových Chalupněm, otištěných v této knize vidíme, jaké byly rozdíly v jejich nazírání na nejpodstatnější otázky. A neméně velký rozdíl byl mezi Klínou a Březinou. Březina byl Klínovi asi takový věčný průvodce a odpůrce, jako Nietzschemu Plato, Sokrates a Wagner. Blíže o vztazích mezi Klínou a Březinou viz v Chalupněho "Dopisech a výrocích Otokara Březiny", v kapitole nadepsané "Ladislav Klíma", kde Chalupný píše i o jediném setkání L.K. s O.B., dne 13.června 1926, kdy Klíma zajel z Prahy do Jaroměřic se svým přítelem Ant.Pavlem.

O dojmu, kterým na Klímu zapůsobil Březina osobně, jsou kromě listku Chalupněm z 2.srpna 1926, jehož příslušným místem uzavíráme tuto korespondenci, příznačná slova, která napsal svému příteli M.Brbovi dne 6.6.1927:

Konečný dojem z Břez. je velkolepý, a zvrací mnohé názory, jež si člověk na velikost učinil. Co největší, až

paradoxní prostota, skromnost, zdánlivá i nemělost, spojení s naprostou jistotou, pevností, nevyhnutelným asi sebevědomím. - Vše se u něho nevědomě velkomyslně mysticky skrývá. Co vše on řekl za těch 11-12 hodin, co měl js^{am} příležitost jej poslouchat, vyváží vše, co bylo v částině a myslím i jinde napevno od roku, kdy vyšla "Hud.pran." Člověk má někdy dojem, že jeho pokora je v jakési nepostižitelné hloubi caesarštější než Caesar. Ale necmí se podléhat dojmům. -

Když Chalupný ve svých "Dopisech a výrocích O.B." vyličil dojem, kterým Klínova návštěva působila na Březinu, poznamenal:

"Ukázalo se právě ve styku obou velikých idealistů, že "Všední skutečnost" může být někdy krásnější než "idea" " - citát z dopisu Klínova, který je tuto prvně uveřejněn, potvrzuje to tedy ještě z druhé strany.

Miloš Srb dal mi ještě k dispozici opis ze svého záznamu o hovoru s Březinou ze dne 24.dubna 1928 - t.j. 5 dní po smrti Klínově - v Jaroňovicích, kde píše o O.Březinovi:

Počal mluvit o Klínovi a jeho pohřbu. Kremaci prý nemá rád, je to něco nepřirozeného. Tak jako vše v pří-

rodě, tak jako semeno, má člověk padnout do země a tam
setlí. Pak mluvil o Klímově duchovní tragedii. Vytvořil
jakýsi systém sebezbožnění, nalezení Boha v sobě, Boha,
který vše to, co kolem sebe vidí, přírodu, lidi, atd. jako
fantomy ze sebe vytváří - a nyní v celém životě svém
musel se přesvědčit, že tento "všemocný" Bůh je proti
přírodě slabý. Neobstála jeho filosofie ve styku s životem.
Na to zahynul a musel zahynout. Nebylo jinak možno.
Byl to vzácný člověk, zjev v našem podnebí českém skoro
nepochopitelný. Zejména první jeho spis, "Svět jako
vědomí a nic" je zjevení. Věty tam přímo tančí. Jak v mla-
dém jinochu tehdy tato věc mohla vzniknout, je zázrakem.
Tak jako když u nás náhle rozkvetou oleandry nádhernou
květů. Na dalších spisech jeho - třeba tu a tam byly ještě
hlubší výhledy a myšlenkové šlehy - je cítit přece únavu
životem. - Klíma nebyl člověk uzpůsobený pro život
proletářský, měl žít v hojnosti a přebytku, pak teprve byl
by mohl tvořit. V tom jedině je ospravedlnění kapitalis-
tického systému, že dává možnost, aby takový jednotlivec,
narodí-li se šťastně, mohl žít bezstarostně z práce svých
předků, a klidně vytvořit to, co mu bylo dáno vytvořit.
Je přímo dojemné číst, jak děkuje na př. Schopenhauer
svému otci, kupci, za to, že nestrádáním jmní umožnil
mu žít nezávisle. - V posledním díle vyjadřuje se Klíma

už takřka jakýmsi žargonem, jak to bývá na př. v lékařských knihách, kde vlastně v nich není nic českého - samé cizí kořeny slovní. V tom je nebezpečí, poněvadž význam cizích slov je proměnlivý a přejímají se do jazyka v tom kursu, v jakém právě tou dobou jsou chápána a tak může dojít jen k nepochopení toho, co mělo být vyjádřeno. Dílo stárne.

Vztah Březinův ke Klínovi i Klínův k jeho "jedinému, nenáviděnému a milovanému, opovrhovanému a zbožňovanému" se snad nyní při větší složitosti rýsuje dosti zřetelně.

Kl í m a B ř e z i n o v i 9.VIII.1915

"pracuju v Žiželicích n.Cidlinou..."

Ve "Filosofické konfesi" ze "Vteřina a Věčnost" píše Klíma o sobě: byl řidičem parního stroje, při jisté regulaci, hlídačem fabriky, nepracující a zcela prázdné a výrobcem tabákové náhražky spolu s výborným říšským Germánem. Ve směrťarces: první omezovalo se na hraní se, kdy se mu zlíbilo, druhé na teplé bydlení, třetí na pití.

V životopisu z r.1924 pak píše: "Prostřednictvím dra Ant. a ing.Jarosl.Kříže stal jsem se po měsíčním pobytu ve Vysocích řidičem lokomobily na čerpání vody z regulované Cidliny

V Žilalicích a hned jsem ji řídil, ač jsem o tom nevěděl absolutně nic. Dva měsíce docela dobře to šlo, pak jsem dal výpověď, vrátil se do Vysokan.

Pro pěknou charakteristiku této epizody v životě Klínové otiskuji tu z rukopisu dosud neznámý dopis Dru A.Křížovi ze dne 18.zdří 1915:

Žilalice 18.IX.15

Vážený příteli!

Nyálil jsem, že se už teď nedostanu k napsání tohoto listu: po celý týden jsem od 5 ráno do 7 večer u stroje a i neděle nemá volné. Na štěstí včera spadl jsem s kluzkého kola mašiny, praštil jsem se nebezpečně do prsou, stal se na několik dní práce a každého prudšího pohybu neschopný, ale psát mohu.

Tážete se, líbí-li se mně zdejší praxe. Nemohu odpovědět určitě ano nebo ne, chci-li být pravdivý. Pravda je kluzký plaz, bojí se každé určitosti jako mýry a lemury světa, jest amorfni a nevyskytuje se nikdy v krystalech.

Činnost řidiče parního stroje u čerpadla zalíbila se mně neočekávaně; hned prvý den, když mne Váš p. bratr nechal samotného u lokomobily, zrodila se vášnivá téměř záliba k tomuto zaměstnání a láska k mé mašině. A udržela se dodnes. Je to práce zajímavá, napínavá i nebez-

pečná, harmonicky duševní i tělesná, lehká a těžší, Váš p. bratr měl pravdu a projevil psychologický bystrozrak, vyvoliv ji pro mne. I to se mně líbí, že pracuji ne v nějaké uzavřené, dusné místnosti, ale stále venku. I styk můj s personálem na regulaci je zcela uspokojivý, - dobří ti lidé, jednají se mnou, nechávají svou drsnost stranou, chovají se ne neutivě, ať můj zevnějšek zde, mé počínání, má dovednost jsou pravdě imponující... Vše je, jak jste se ve Vysočanech přibližně vyjádřil, tak trochu dobrodružstvím, velkou hrou, - a to se mně právě líbí, ať hraju tu rozhodně figuru docetl komickou. Mnoho jsem tu poznal, ve mnohém a podstatném zlepšen je můj duševní stav, zač Vám a p. bratrovi budu vždy vděčen. Myslím, že kdybych se mohl činností té několik měsíců zcela věnovat, žije v okolnostech spořádaných a stavu mému odpovídajících, nastala by se mnou radikální změna k dobrému...

Tomu bohužel tak není. Přemnohé je překážkou, abych mohl ze situace této patřičně profitovat. Tak můj stále ovšem velmi chorobný duševní stav, který činí vše těžkým a mění každý kilogram v cent. Ale to je force majeure, - to nesmí mně být příčinou k přehánění a negování této situace, naopak situace tato prostředkem k jeho léčení. Ale hlavně je to strašný nedostatek materiálních podmínek a potřeb - na příklad vhodného šatstva - k mé práci

- a nemožnost odpomoci tomu hned... Vše schází - každý pohled na mé věci bodá mne a uvádí v zuřivost. Každý dělník opatřen je vším ke stavu jeho přiměřeným, jen já ničím - Význam takových na ličností je veliký... Šetří-li člověk až úzkostlivě při práci jediné své boty, dbá-li stále, aby se díra v kabátu víc neroztrhla - odnese to práce - a nic najde dobře a vesele... - Nebo má-li kalhoty vzadu celé roztržené, špendlíky sepnuté - a pod nimi podvlčkačky, černé od špíny jako zem po dešti - a dbá-li, i proti své vůli stále, aby to nebylo vidět. - Nebyl bych spadl s kola, kdybych nebyl dbal, aby dělníci ostudu tu neviděli.. Řeknete, nic lehčího, než dát si to spravít, nebo spravit si to sám. Ale k tomu neměl jsem ani čas - a žádat své domácí, s nimiž žiju v poměru trochu napjatém, aby brali ty hrušné, olejem promaštěné kalhoty do rukou, - víte - jsou psychická imponderabilia, mocnější než mnohé "reality", - jako i ve fyzice imponderabilia elektrická, světelná etc. jsou v přírodě tím najmocnějšími, nejhlavnějšími. (Průměrná mzda má obnášela 4-5 zlatých týdně - teprve včera byla rekordní:10.50 zl. Svým bytným platím 1 zl.denně. Musel jsem tedy z daru Březinova připlácet 2-3 zlaté týdně - polovice ho praskla za nutné předměty - boty, prádlo, správu hodinek atd. - ale na mnohé potřebné se nedostalo už).

Dále: byt. Nehnaní ho ani jeho pronajímatele, - ale mně naprosto nevyhovuje: sdílím jej ještě s jedním mužem a vlastně s celou rodinou bytného - utílám z něho, sotva se najím a vyspím, - vše je mně v něm nepříjemno, - můj byt je tu vlastně příroda. Dále chavné počasí- zprvu stále deštivé, teď studené a větrné: doléhá nepříjemně ji na toho, kdo je pořád venku, ať u mašiny nebo na procházkách - jsem na tom skoro jako vojáci v zákopech. Dále různé tělesné indisposice, teď u mne častější, než kdy dříve. - Z těch a jiných příčin nemohu zdejší situaci sou, vnější i vnitřní, nazvat pěknou...

Považuji ji však za průpravu pro příští svá praktická zaměstnání. Jakoby úmyslností osudu jen pozvolna stoupám do proudu - náhlý skok tam by snad nemocného zabil. Už teď zdá se mně být "živení se" desetkrát lehčím než ve Vysočanech, - cítím se, překonav tu věc někdy dosti obtížnou, mně nepřiměřenou a trochu špinavou, schopným k mnohému - trochu čistšími; jsem tu, můj silý, opravdu jako prase. Ale chci tu vydržet, pokud bude možno a pokud třeba. Ale víte, že dlouho to, tak jako tak, nemůže trvat. Váš pan bratr má mne snad už po larku a co nevidět odjede na techniku. - ?.. Vzhledem k tomu četl jsem s opravdovou radostí, že nezapomněl jste na "plány, které jsme si ve Vysočanech na

podzim šlali"... Díky! Nejraději bych do Prahy - nějaké journalistické místo bylo by mně nejmilejší - ale chytil bych se i jiného...; přivydělávat bych si mohl vždy psaním do časopisu - zde to nejde... Kdybyste mi Vy nebo jiný k nějakému místu doporučil, nebával bych se, jako dříve, že byste se kompromitovali...---

Co jinak dělám? Toulám se po okolí a točím se šileně a marně jako kočka, chytajíc svůj ocas, kol starých problémů, od nichž slibují si náhlé povznesení se k božakosti; ale myslím i o rozumnějších a trochu i pišou. Číst nemám tu vůbec nic... Jinak jsem se stavem svým spokojen, díky své nechoulostivosti a trpělivosti, kterou ani neznám a nedovedu docenit. S p. bratrem vycházím dobře. Od Březiny 3 krátké dopisy;⁺ snad napřijde Vám opis jejich nevhod. Od Chalupného 1, od Pavla 2 (víte jistě, že je teď v Bochni v Haliči, a že je už kadet-aspirant). Další podrobnosti napíšu Vám příště, budete-li mi přát, - ale doufám, že budu Vám je moci sdělit ústně. Nevíte jak jsem se nedávno těšil na Váš příjezd, abych si mohl opět jednou s člověkem promluvit. Zde chodím stále pod maskou jako strojník. Ale doufám, že se přeci jen brzo uvidíme, ať již zde nebo v Praze...

⁺ Tyto dopisy jsou otištěny v této publikaci (poz.vyd.)

Jak se Vám vede? Jak strávil jste prázdniny? Co dělá
Vaše branná povinnost? Ukojte, prosím, můj opravdický
zájem o Vás a piště mně brzo. Těším se na to velice, Vám
vždy oddaný a vysočanské týdny nezapomínající

Ladislav Klíma

B ř e z i n a K l í m o v i 13.srpna 1915

O osobním setkání Klímy s Březinou viz citovanou knihu
Chalupného a úvodní slovo i poznámky ke Klímovu dopisu
O.B. ze 14.7.1915.

K l í m a B ř e z i n o v i 18.8.1915

O Klímově práci v Žiželicích viz poznámku k dopisu z
9.8.1915.

"P.Klíma měl by založit list po způsobu Dostoj."Denníku
spisovatele" --tak asi poradil jste mně loni--".

Ve svém dopise ze 7.června 1914 píše O.B.Chalupnému:

"Pro myslitele jako je Klíma hodí se nejlépe vlastní
forum, kde by hovořil úplně sám. Třeba i periodický list
na způsob Dostojevského "Denníku spisovatelova". Je tedy
vidět, že Březina od námětu takového listu neustoupil a že
zmínka Chalupnému nebyla jen ad.hoc. Ostatně později tento

námět uskutečnil Šalda svým "Zápisníkem" a Chalupný svou "Novou Říší".

K této myšlence se Klíma vracel i později. 9.dubna 1920 píše Brn A.Křížovi:

Rád bych teď, co nejdříve, vydával časopis, kam bych výhradně já sám psal. Myslím, že jsme o myšlence té kdysi mluvili; a snad víte i, že Březina vyslovil se vůči p.Pavlovi, že by to bylo to nejlepší, co mohl bych podniknout. Dávno měl jsem k tomu ch^{ti} - a nechuť zároveň; teď zdá se mi to přímo nutností. Mýlel jsem, že mohlo by mne uživit psaní do různých novin. P.Kodíček ujišťoval mne loni, že psaní do Tribuny mohlo by mi po- stačit ke slušnému živobytí. Uvěřil jsem, věnoval se tomu, byl zklamán. Přecenoval asi svou moc v redakci; co by jen naň přišlo, šlo by vše krásně.

K l í m a B ř e z i n o v i 28.září 1915

Viz dopis Klímův Březinovi z 9.srpna 1915 a poznámku k němu.

K l í m a B ř e z i n o v i 3.1.1916

Tento dopis otiskl Chalupný jako první stať svého Kulturního sborníku dokumentů o životě a díle Otokara Březiny a stať příbuzných "Nová Říše".

Chalupný Klimovi 1.8.1917

Korespondence mezi Klimou a Chalupným, kterou tu otiskujeme, nevyčerpává celý rukopisný materiál - vlivem okolností mohli jsme otisknout jen část, odtud mezera v této partii korespondence od roku 1915 do srpna 1917. Korespondence po srpnu 1917 zde rovněž není otištěna.

Písemný styk Klimův a Březinou tu však - ve všem, o čem víme - je vydán celý.

+

V Klimově dopise, o kterém Chalupný píše, posuzoval Klíma I.díl (Základy) Chalupného Sociologie. Díl II. (Vývoj-dynamika), o kterém se tu Ch. zmíní, vyšel koncem října 1917, ve druhém vydání pak 1935, kdy jej ta ká pod názvem "Vývoj lidské společnosti" jako samostatnou knihu vydala Društvovní Práce.

Klíma Chalupnému 20.srpna 1917

"Ve fabrice jsem dal výpověď...stal jsem se společníkem fy."Böhler,Klíma,sp.s r.o..."

Od 15.listopadu 1916 do 15.srpna 1917 byl Klíma dle slov jeho vlastního životopisu (Pickovo vydání str.20) "opatrovníkem malé továrny, úplně opuštěné". Bylo to v lab-

ni 346., továrna patřila řě.Em.Riedl & Co.

Böhler, dnes již léta mrtvý, o kterém se tu Klíma zmiňuje, je totožný s "obdivuhodným říšským Němcem Fr.Böhlerem", o kterém píše rovněž ve svém životopise.

Podle několika dopisů dochovaných v Klímově pozůstatosti byl Böhler člověk nevšední, básník a filosof. Povoláním chemik. K charakteristice přátelského poskru Klímovy s Böhlerem otiskujeme z rukopisu Böhlerovy básně:

An Klíma

Geliebter Freund, geruhig stolzer Held,
Urbild der ew'gen Schönheit geist'ger Welt
Aus dem - Gott selbst - der Gottheit Reinstes fließt
Sei mir vom Herzen tausendmal begrüßt!

Der Jahre achtunddreissig dienten Dir
Demütig, von der Stärk'ren Hand gemeistert,
Sowie die Scholle willig bricht der Stier
Am Ende selbst vom Sklaventum begeistert.

Sie dienen Dir - und Heil sei jeder Stund'
Die nach des Meisters Willen stets gehandelt!
Du hast sie gnädig, war sie noch so wund
Mit Deinem Zauberblick zu Licht gewandelt.

Jetzt kommt das neue Jahr - vielleicht das best'
- Freund, bleib Dir treu im wollenden Vollbringen!
Halt deine Welt und Deine Ziele fest!
So wirst Du ewiglich das Schicksal zwingen.

Fr. Böhler.

V korespondenci oslovuje Böhler Klíma: "Sternengenosse",
"O Du meine geliebte Seelengeisel", "Lieber Gott", "My Klí-
ma!", "Mein liebster Klíma", "Mein lieber Klíma, Fürst und
Freund", "Milý bratr!".

Úřední název firmy byl "Tabak-Breutz-Manufaktur, Gesel-
lschaft m.b. H. in Prag". Tabák prý nahražovali listím,
hlavně jahodovým a bukovým. Podle svědectví jednoho z in-
timaních přátel Klímových se Klíma tomu všemu vědecky smál
jako hroznému švindlu. Ve svém životopise píše Klíma o této
episodě: "R.1917 dal jsem totiž továrně výpověď a za tři
měsíce začala ona "výroba", která trvala do léta 18 a vyneala
asi 500 K, sežravši asi 20.000." Podle svých vlastních slov
byl Klíma touto podniku "Kompagnonem a dílovedoucím". Dobu
přátelství s Böhlerem - "často se o něm zmiňuju, proto, že
byl, v nejhorší době zcela s nebe spadlá Vorsehung - a snad
jediný dosud přítel" (Vlastní životopis) - označuje Klíma
jako čas "nejintenzivnějšího pítí."

Pro zajímavost budiž tu ještě poznamenáno, že Böhler-Klimova společnost byla 4.září 1917 zapsána pod čís.6 VII 10 do obchodního rejstříku v Praze jako: "Tabakersatz-Manufaktur, Gesellschaft m.b.H. - böhmisch Manufaktur tabákové náhražky, Praha II., Klemenstergasse Hro K. 1172"; jako předmět podnikání bylo uvedeno: "Die Erzeugung und der Verkauf von Tabakersatz". Kmenový kapitál činil 20.000 K, jako jediný "Geschäftsführer" byl uveden Franz Böhler, Chemiker in Prag, Klemenstergasse I.

B ř e z i n a K l í m o v i 4.7.1920

"Chystám se...na Slovensko" - Jde o cestu, kterou Březina podnikl od 10.-16.srpna 1920 s Chalupným po Slovensku - viz o tom "Dopisy a výroky O.B."

K l í m a B ř e z i n o v i prosinec 1921

"Napsal jsem též s Dr.A.Dvořákem veselohru..." - Klíma má na mysli "Matěje Pochtivého". Tato hra se původně dávala ve Stavovském divadle; její provedení v Národním divadle bylo přednětím soudního sporu L.Klímy a A.Dvořáka s N.D., které ji pak uvedlo na scéně pod jménem "Matějovo vidění".

Je známo, že "Matěj Pochtivý" vzbudil ve své době značné polemiky a nevěli, hlavně pro svou nespoutanou stránku satirickou. Snad stojí za otištění "Dopis autorů "Matějova vidění"", Klímy a Dvořáka ze dne 12.listopadu 1923, který vyšel

tiskem k premiéře v programovém listě N.D. Finanční výnos
Klímovi ovšem nikterak nepomohl, i "Matějovo vidění"
se brzo stratilo z repertoáru a další hry Klímovy
provazovány nebyly. Zmíněný "Dopis autorů" zněl:

Vážený pane,

rádi vyhovujeme Vašemu přání, abychom napsali ně-
kolik vysvětlujících slov k prvnímu představení "Matějova
vidění". To, co jinde jest nebo má být zbytečností, zde
jest nezbytno. Vždyť tako hra vyrostla - z "Matěje Pocti-
vého" i z veselohry, jež vyvolala loni útoky, polemiky a
záškolky v míře a intenzitě u nás neobvyklé.

Nuže, máme za to, že vyvolala věci tak trochu prá-
ven. Její hlavní problém: je možno snadněji dobýt světa
energii či smíchem - byl vyjádřen ne zcela jasně... Nemí
divu: byla to první veselohra, která se pokusila o vyjádření
tak vysokých metafyzických věcí. Ale nejasnost práven
budi nedorozumění a z nedorozumění vznikají, jak známo
i války, - natož nekrevavé literární výpravy.

Naše umělecké svědomí nám tedy zavelelo, odstraniti
uměleckou vadu - vyjasniti co nejdříve onu hlavní ideu.
Avšak obhlédnouce ten malý svět naší veselohry, její po-
stavy i její základní dějové prvky, shledali jsme, že tento
svět se hodí k vyjádření ideje ještě vyšší, vpiatější, daleko -
sáhlejší - ideje, která by byla vyvrcholením ideje první...

nikoli: jak dobývati světa, nýbrž: zdali vůbec ho dobývati!

Tak z "Matěje Pochvového" vyrostla hra v podstatě nová, dostala jinou základní ideu, jinou etiku, jiné dějové vyřešení a jiný celkový ráz - a vyrostejí do těchto jiných tvarů, změnila důsledně i svoje jméno: stala se satirickou féerií "Matějovo vidění".

"Matějovo vidění" jest satirou. Satirou na nejvýznačnější neřest lidstva, na bezmeznou zlátnost, ha líci se pokrytecky do všemožných lesklých pláštěků. A na upřímnou snahu dobrého, prostodušného člověka, jak dojití uprostřed tohoto lidstva právě ušlechtilosti a velikosti.

Dobrý prostodušný člověk, jde za tímto cílem, váhá mezi dvěma cestami. Jednou z nich jest nepokrytecký, elementární, příznačný egoismus, ekspansivní síla, napoleonská dobyvačnost - vše to vidí dobrý, prostodušný člověk stělesněno v postavě "Čerta".

Druhou cestou jest pravý opak: odhodit vše vnější, všechny tužby i všechno snažení a pohroužit se v sebe, neboť jedině tam doufá naléztí světlou bezstarostnost, klid, mír, Komenského ráj srdce, Buddhovu nirvánu - stav, jež vidí ztělesněn ve "Světlušce".

Jeho vnitřní boj a kolísání mezi oběma těmito protipóly jsou obsahem hry.

Tento jeho boj není malý.

Vždyť celá historie lidstva není ničím jiným, než tímto zápasem! (Ovšem v poněkud válnější a nudnější podobě a v poněkud větší měřítku, než zde, v satíře a v nitru dobrého, prostodušného člověka.) Někdy zvítězil v celých národech princip první (spartská hegemonie, římské imperium, renaissance atd.) jindy druhý (budhismus, křesťanství, československý atd.), ale žádný z obou nezvítězil v lidských srdcích definitivně.

Náš dobrý, prostodušný člověk rozhodne v sobě tento zápas svým, originelním způsobem, připomínajícím komicky Kolombovo vejce, - prostým a přece tak malým, že otevírá dveře výhledu do lepší budoucnosti lidstva, výhledu ke konečnému cíli, jenž je ovšem daleko: K vytvoření nového, vyššího typu člověka, byť neznámo ještě, jakého.

Ani ideové vyřešení "Matějova vidění" není tedy malé. A má ušlechtilý, vysoce etický cíl - být v rouše satíry...

Ano, satíry.

A ne satíry lokální a časové, nýbrž všelidské.

A samozřejmě, (jak u satíry žádoucí a nezbytné) vše nadsazující, bujné, svobodné.

Jane Ván, vážený pane, oddaní

Arnošt Dvořák, Ladislav Klím

V Praze, 12. listopadu 1923

Klíma Chalupnému 2.8.1926

Výňatek z korespondenčního listku, který jinak neobsahoval nic závažného.

Klížka o Klímově návštěvě u Březiny viz v poznámce k dopisu Klímovi Březinovi ze 14.července 1915.

+

O tom, jak Březina soudil o Klímovi krátce před svou smrtí, buďtež tu očištěny ještě náčrty vět z konceptů neodeslaných jeho dopisů Chalupnému:

Bude-li však mi ještě práno, abych vydal osobní své svědectví o Klímovi jako člověku dobrém, podivuhodně jemném ve svém nitru, bezhranném uprostřed tohoto světa, jehož sílu slavil a miloval - snad nalezne se k tomu někdy jiná, vhodnější příležitost.

Bude-li mi však ještě práno, abych vydal slovem a nebo písmem osobní své svědectví o Klímovi člověku, příteli, mysliteli, dobrém, podivuhodně jemném, citlivém, bezhranném uprostřed světa, jehož sílu a záři miloval a v nevyřešených....., nalezne se k tomu jiná vhodná příležitost.

(Dopisy a výroky O.Březiny, str.314,315)

Několik poznámek všeobecných

Jména, pokud nemají pro tuto edici významu, byla v textu dopisů uvedena zkratkami.

Text všech listů je zachován přesně podle rukopisů.

Jak bylo již v poznámkách k dopisům uvedeno, je korespondence mezi O.Březinou a L.Klímou, kterou tu vydáváme, úplná, t.j. přináší vše, co je nám t.č. známo. O první periodě písemného styku L.Klímy s O.Březinou lze soudit, že je úplná skutečně, perioda druhá, od r.1920, končí Březinou nezodpověděným Klímovým dopisem z 20.ledna 1922. Protože se nezdá, že by Březina byl Klímu nechal bez odpovědi, lze doufat, že se snad jednou něco z dalších listů, byly-li ovšem vůbec, objeví. Tuto naději by potvrzovala i neodeslaná Březinova poštovní poukázka z 22.ledna 1922 na 200.-K, na jejímž útržku Březina připsal:

Bratruky Vás pozdravuje a rukou Vám tiskne O. B.

Jaroměřice 20.I.1922

Březina, jak se zdá, dostal stejně datovaný dopis Klímův před odesláním poukázky a svůj dar pak asi poslal, jak i jindy činil, s dopisem, který t.č. neznáme.

Korespondence je uspořádána chronologicky, bez ohledu na adresáty - je tak živější.

Vydání její bylo umožněno účinnou vůlí jejích majitelů: pana Dra E.Chalupného a paní Kamily Lososové. Dopisy, které jsou ocitovány v poznámkách, dali k dispozici Klímovi přátelé pánové Dr.Ing.Antonín Kříž z Plzně a Ing.Miloš Srb z Prahy, kteří, zároveň s Dr.E.Chalupným poskytli i řadu informací pro poznámky.

J. K.

Doplňek bibliografie otištěné
ve "Filosofických listech L. Klímy"

J. Kodíček: "Autor knihy, jež nebyla čtena". Stopa, roč. I.
(1910-1911), č. 24.

K. Č.: "Ladislav Klíma". Lid. noviny, 20. dubna 1928 (Denní zpráva)
R. Černý: Splendid isolation (Tvar, III., 1929).

ju.: "Vzpomínka L. Klímy". České slovo, 17. dubna 1938.

J. P.: "Filosofické listy L. Klímy". Národní práce 22. XI. 1939.

K. A. Čcheidze: "Poznámka o filosofii L. Klímy". Venkov,
23. prosince 1939.

ju.: "Zdějů náboženských a filosofických" (referát o Filos.
listech L. K.), České slovo, 16. I. 1940.

Jar. Kabeš: "Trápení díla L. Klímy". Literární pondělí Li-
dových novin, 19. února 1940.

R. Vápeník: "Upravovat - neupravovat". Literární pondělí Li-
dových novin, 18. III. 1940.

O. K.: "Hlasý filosofie". Referát o Fil. listech L. K. Výhledy, č. 3

O. Mašek: "Filosofické listy L. Klímy". Národní noviny, 6. IV. 1940

Miloš Srb: "Upravovat pozůstalost L. Klímy?" Lit. pondělí
Lidových novin, 8. IX. 1940.

Z vlastních prací Klímových bylo v poslední době vydáno:
List o illusionismu a Ivanu Karamazovu. Ilustroval J. Konápek,
vydal v dubnu 1940 J. Duchan v Praze.

O b s a h :

Několik slov úvodem - - - - - 5

Korespondence Ladislava Klíny s Emanuelem Chalupným:

Chalupný Klínovi - - - - - 11, 15, 84

Klíma Chalupnému - - - 12, 15, 20, 28, 30, 33, 41, 43, 47, 51, 56
57, 86, 95

Korespondence Ladislava Klíny s Otokarem Březinou:

Klíma Březinovi - - 61, 65, 66, 69, 73, 77, 78, 89, 91, 93, 94

Březina Klínovi - - - - - 64, 67, 68, 72, 76, 90, 92

Dodatky a poznámky - - - - - 97

Několik poznámek všeobecných - - - - - 132

Doplňek bibliografie - - - - - 134

Duchovní přátelství. Vzájemná korespondence Ladislava Klímy s Emanuelem Chalupným a Otokarem Březinou. - Uspořádal, úvodem a poznámkami opatřil Jaroslav Kabeš. - Vydal v květnu 1940 Jan Pohořelý v Praze XII., jako 3. svazek své edice Přátelství. Písmem Pastonchi vytiskla knihtiskárna Orbis péčí Josefa Šenberga, v počtu I 000 výtisků. Titulní kresbu nakreslil František Tichý. - Dále bylo vydáno 50 výtisků na papíře Holland Pannecook s leptom Františka Tichého.

Výrazy v opise podtržené _____ jsou v tisku psány
kursívou.